

Systemy plików: struktura partycji i właściwości FAT16, FAT32, exFAT oraz NTFS, ext2, ext3, ext4, Btrfs, XFS, ReiserFS

Przegląd typów systemów plików i ich cech technicznych

Struktura partycji

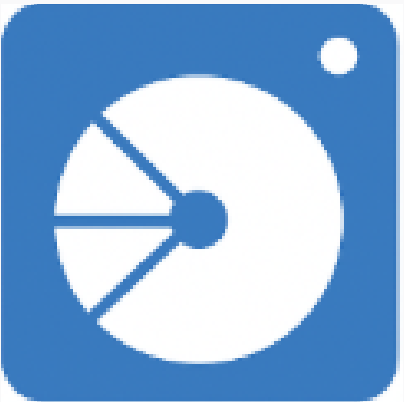
Charakterystyka MBR

MBR obsługuje do czterech partycji z maksymalnym rozmiarem 2 TB i zawiera kod rozruchowy oraz sygnaturę.

Cechy GPT

GPT obsługuje do 128 partycji, rozmiary powyżej 9 ZB, kopię zapasową tablicy i sumy kontrolne CRC.

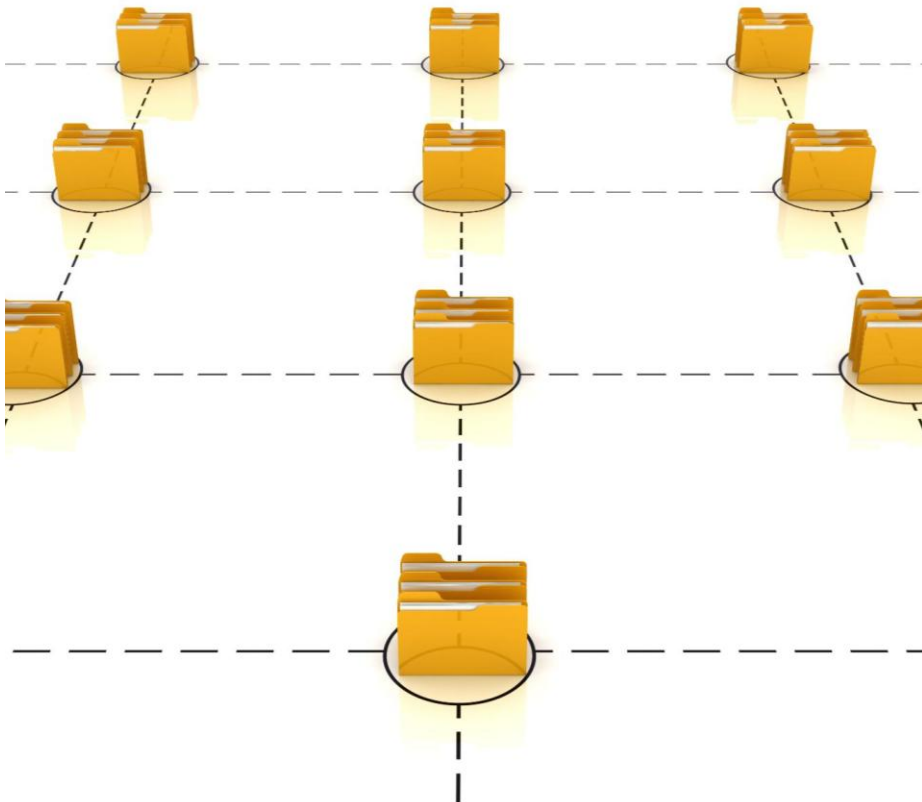
Wybór schematu partycji

Wybór między MBR a GPT zależy od kompatybilności sprzętowej i wymagań dotyczących pojemności oraz bezpieczeństwa.

Systemy plików

FAT

FAT16 – właściwości techniczne

Prosta struktura systemu

FAT16 charakteryzuje się prostą strukturą i łatwą implementacją w systemach.

Ograniczenia rozmiaru partycji

Obsługuje partycje do 2 GB i klastry od 2 KB do 64 KB, co ogranicza pojemność.

Brak mechanizmu journalingu

Nie posiada journalingu ani systemu uprawnień, co zwiększa ryzyko utraty danych.

Zastosowania w starszych systemach

Stosowany głównie w starszych systemach i urządzeniach wbudowanych ze względu na prostotę.

FAT

FAT – File Allocation Table

- **FAT** to jeden z najstarszych systemów plików, opracowany przez **Microsoft** w **1977 roku** przez Billa Gatesa i Marca McDonalda. [\[dosdays.co.uk\]](http://dosdays.co.uk)
- Początkowo przeznaczony dla **dyskietek** i systemu **Disk BASIC**, później zaadaptowany do **MS-DOS** i **Windows 9x**.
- Nazwa pochodzi od **tablicy alokacji plików (File Allocation Table)** – struktury, która przechowuje informacje o rozmieszczeniu plików na partycji.

Zastosowanie FAT

- Stosowany w systemach:
  - **DOS**
  - **Windows 3.x / 95 / 98 / ME**
  - **Windows NT/2000** (częściowo)
- Obecnie używany głównie na:
  - **pendrive'ach**
  - **kartach pamięci (SD, MMC)**
  - **urządzeniach wbudowanych** – ze względu na prostotę i szeroką kompatybilność.
  - **systemy multimedialne** – np. odtwarzacze MP3, samochodowe systemy audio.

Nieaktualne zastosowania

- **Dyskietki** – praktycznie nieużywane.
- **Stare wersje FAT (FAT12, FAT16)** – obecnie rzadko spotykane, głównie w muzealnych lub specjalistycznych zastosowaniach.

Typy FAT

Typy FAT – różnice techniczne

Podstawowa różnica między wersjami FAT polega na **liczbie bitów używanych do kodowania numerów klastrów** (jednostek alokacji plików). To właśnie ta liczba bitów jest zawarta w nazwie systemu:

Typ FAT	Liczba bitów na wpis w tablicy FAT	Zakres klastrów	Maks. rozmiar partycji	Maks. rozmiar pliku	Obsługa długich nazw	Typowe zastosowanie
FAT12	12 bitów	< 4 087	~32 MB	~16 MB	Nie	Dyskietki (historyczne)
FAT16	16 bitów	4 087 – 65 526	do 2 GB (do 4 GB z rozszerzeniem)	2 GB	Nie	Starsze dyski, niektóre pendrive’y
FAT32	32 bitów (używane 28 bitów)	65 526 – 268 mln	do 2 TB (lub więcej z małymi sektorami)	4 GB – 1 B	Tak (LFN – Long File Names)	Pendrive’y, karty SD, urządzenia przenośne
exFAT	64 bitów	do 2^32 klastrów	do 128 PB	do 16 EB	Tak (Unicode)	SDXC, SSD, nowoczesne pamięci flash

Typy FAT

Dlaczego to ważne?

- Liczba bitów określa **maksymalną liczbę klastrów**, a co za tym idzie - **rozmiar partycji** i **wydajność** systemu plików.
- FAT12 był używany głównie na **dyskietkach**.
- FAT16 – na **starszych dyskach twardych**.
- FAT32 – nadal używany na **pendrive’ach, kartach SD, urządzeniach przenośnych**.
- exFAT** (64-bitowy) – nowoczesna wersja dla dużych plików i nośników flash.

Dlaczego liczba bitów ma znaczenie w systemach plików FAT?

System plików	Liczba bitów	Zastosowanie	Maks. rozmiar partycji	Uwagi
FAT12	12-bitowy	Dyskietki	~32 MB	Przestarzały
FAT16	16-bitowy	Starsze dyski HDD	~2 GB (z rozszerzeniem do 4 GB)	Ograniczenia w liczbie plików
FAT32	32-bitowy	Pendrive’y, karty SD, urządzenia przenośne	~2 TB (z ograniczeniem do 4 GB na plik)	Szeroko stosowany
exFAT	64-bitowy	Duże pliki, nowoczesne nośniki flash	~128 PB	Brak ograniczenia 4 GB na plik

FAT

Sektor w systemie FAT

- **Sektor** to najmniejsza jednostka danych na nośniku (np. dysku, pendrive'ie).
- Standardowa wielkość sektora to **512 bajtów** (0,5 kB), choć nowoczesne dyski mogą używać większych sektorów (np. 4 kB – tzw. Advanced Format).
- Sektor jest zawsze **odczytywany i zapisywany w całości**.
- Współczesne systemy operacyjne i urządzenia nadal operują na sektorach 512 bajtowych, nawet jeśli logicznie traktują większe jednostki jako jeden sektor. [\[pjrc.com\]](http://pjrc.com)

Klaster w systemie FAT

- **Klaster** to jednostka alokacji plików – czyli najmniejszy fragment przestrzeni dyskowej, który może być przypisany do pliku.
- Klaster składa się z **jednego lub więcej sektorów** – np. 8, 16, 32, 64 sektorów.
- W FAT32 spotykane są klastry od 4 kB do nawet 32 kB (czyli 8–64 sektorów). [\[cislinux2....shburn.edu\]](http://cislinux2....shburn.edu)
- **Numeracja klastrów** pozwala systemowi plików śledzić, gdzie znajdują się dane danego pliku.

Adresowanie danych w FAT

- W przeszłości używano adresowania fizycznego: **Cylinder / Head / Sector (CHS)**.
- Obecnie stosuje się **LBA (Logical Block Addressing)** – sektory są numerowane logicznie od zera.
- System operacyjny przelicza numer klastra na numer sektora, a następnie lokalizuje dane na nośniku.

Zjawisko slack space

- Jeśli plik zajmuje mniej niż cały klaster, **pozostała przestrzeń w klastrze jest niewykorzystana** – tzw. slack space.
- Przykład: plik o rozmiarze 1 bajta na klastrze 32 kB zajmie fizycznie 32 kB. [\[cislinux2....shburn.edu\]](http://cislinux2....shburn.edu)

FAT

♦ Struktura tablicy FAT

- Tablica FAT to **lista powiązanych klastrów** – tworzy coś w rodzaju **łańcucha**.
- W katalogu pliku zapisany jest **numer pierwszego klastra**.
- W tablicy FAT pod tym numerem znajduje się **numer kolejnego klastra**, który zawiera dalszą część pliku.
- Proces powtarza się aż do napotkania **znacznika końca pliku (EOF)**, np. `0xFFFF` dla FAT16 lub `0xFFFFFFFF` dla FAT32. [\[www.on-time.com\]](http://www.on-time.com)

♦ Wartości w tablicy FAT

- **0x00000000** – wolny klaster.
- **0x00000001 – 0x000000FF** – zarezerwowane.
- **Numer kolejnego klastra** – jeśli plik zajmuje więcej niż jeden klaster.
- **Wartość EOF** – oznacza koniec pliku.
- **Wartość oznaczająca uszkodzony klaster** – np. `0xFFFFFFFF7`. [\[www.on-time.com\]](http://www.on-time.com)

🧠 Działanie systemu FAT – przykład

1. Plik `dane.txt` zaczyna się w klastrze **100**.
2. W tablicy FAT pod pozycją **100** znajduje się wartość **101** → kolejny klaster.
3. W pozycji **101**
→ wartość **102**.
4. W pozycji **102**
→ wartość **110**.
5. W pozycji **110**
→ wartość **EOF**
→ koniec pliku.

Klaster	FAT12	FAT16	FAT32
Wolny	0x000	0x0000	0x?0000000
Zarezerwowany	0x001	0x0001	0x?0000001
Używany	0x002–0xfeF	0x0002–0xffef	0x?0000002–0x?ffffffef
Zarezerwowane wartości	0xff0–0xff6	0xffff0–0xffff6	0x?ffffff0–0x?ffffff6
Uszkodzony	0xff7	0xffff7	0x?ffffff7
Ostatni	0xff8–0xfff	0xffff8–0xfffff	0x?ffffff8–0x?fffffff

FAT

FAT12 – przykład obliczenia wielkości klastra

♦ Założenia

- Dysk o pojemności **20 MB**.
- Standardowy rozmiar sektora: 512 bajtów.
- Liczba sektorów:

$$\frac{20 \text{ MB}}{512 \text{ B}} = \frac{20 \times 1024 \times 1024}{512} = 40960 \text{ sektorów}$$

♦ FAT12 – ograniczenia

- FAT12 używa **12-bitowych wpisów** w tablicy FAT.
- Maksymalna liczba klastrów: **4096** (czyli 2^{12} , (ale:
  - **Kilka klastrów jest zarezerwowanych** (np. dla katalogu głównego, tablic FAT, itp.).
  - W praktyce dostępnych jest **mniej niż 4086 klastrów**. [\[www.on-time.com\]](http://www.on-time.com)

♦ Obliczenie wielkości klastra

Aby zmieścić 40960 sektorów w mniej niż 4086 klastrach:

$$\frac{40960 \text{ sektorów}}{4086 \text{ klastrów}} \approx 10 \text{ sektorów na klaster}$$

- Klaster = 10 sektorów × 512 B = 5120 B = 5 kB**

Wnioski

- Dla dysku 20 MB w systemie FAT12, **rozmiar klastra musi wynosić co najmniej 5 kB**, aby liczba klastrów nie przekroczyła limitu FAT12.
- Liczba dostępnych klastrów** = maksymalna liczba plików, które można zapisać na partycji (jeśli każdy plik zajmuje jeden klaster).
- Im większy klaster**, tym mniej plików można zapisać, ale mniejsze zużycie tablicy FAT.

Bloki partycji FAT

Struktura partycji FAT – 4 główne regiony

System plików FAT (FAT12, FAT16, FAT32) dzieli partycję na **cztery logiczne obszary**:

1 Obszar zarezerwowany (Reserved Region)

- Zawiera **Boot Sector** (sektor rozruchowy), czyli **Volume Boot Record (VBR)**.
- W boot sektorze znajduje się:
  - **BPB (BIOS Parameter Block)** – zawiera informacje o strukturze partycji: rozmiar sektora, liczba sektorów na klaster, liczba kopii FAT, lokalizacja katalogu głównego itd.
  - **Boot loader** – program ładujący system operacyjny (jeśli partycja jest rozruchowa).
- Może zawierać dodatkowe sektory informacyjne (np. FSInfo w FAT32).

2 Tablica alokacji plików (FAT Region)

- Zawiera **tablicę FAT** – strukturę danych przechowującą informacje o stanie każdego klastra:
  - Wolny, zajęty, uszkodzony, koniec pliku (EOF).
  - Łańcuchy klastrów dla plików.
- Zazwyczaj istnieją **dwie kopie tablicy FAT** – dla bezpieczeństwa.
- Tablica FAT znajduje się **bezpośrednio za obszarem zarezerwowanym**.

3 Katalog główny (Root Directory Region)

- W **FAT12/16** – znajduje się **w stałym miejscu** za tablicą FAT.
- Zawiera wpisy katalogowe:
  - Nazwa pliku (8.3 lub LFN), atrybuty, daty, wskaźnik na pierwszy klaster.
- W **FAT32** – katalog główny jest traktowany jak zwykły katalog i znajduje się w **regionie danych**.

Bloki partycji FAT

📁 Struktura partycji FAT – 4 główne regiony

System plików FAT (FAT12, FAT16, FAT32) dzieli partycję na **cztery logiczne obszary**:

❷ Obszar danych (Data Region)

- Zajmowany przez **pliki i katalogi**.
- Podzielony na **klastry** – jednostki alokacji.
- System operacyjny korzysta z tablicy FAT, aby odnaleźć kolejne klastry pliku.

Struktura partycji FAT

- Boot Sector z BPB i bootloaderem
- Tablica FAT (zwykle 2 kopie)
- Katalog główny (dla FAT12/16)
- Region danych (klastry z plikami i katalogami)

Bloki partycji FAT

Bootsector - to zawsze pierwszy sektor partycji, zawiera podstawowe informacje o partycji, między innymi:

- wielkość partycji
- wielkość sektora (w bajatach)
- ilość sektorów w klastrze
- typ partycji (np. FAT32)
- ilość kopii tablicy FAT
- wskaźniki do innych danych
- kod ładujący system operacyjny

Bloki partycji FAT

Tablica FAT - jest to struktura danych w której przechowywane są informacje o położeniu pliku na dysku. Każdemu klastrowi odpowiada dokładnie jeden wpis w tablicy, ten wpis to zazwyczaj informacja o tym że klaster jest jakiś specjalny bądź jest to numer klastra zawierający ciąg dalszy pliku. Szczegóły pokazane w tabelce poniżej:

FAT12	FAT16	FAT32	Znaczenie
0x000	0x0000	0x00000000	Wolny klaster
0x001	0x0001	0x00000001	Zarezerwowany klaster
0x002 - 0xFE0	0x0002 - 0xFF0	0x00000002 - 0xFFFF0	Używany klaster, gdy nie jest ostatnim klastrem pliku, wartość wskazuje na następny klaster pliku
0xFF0 - 0xFF6	0xFFF0 - 0xFFF6	0xFFFF0 - 0xFFFF6	Wartości zarezerwowane
0xFF7	0xFFF7	0xFFFF7	Uszkodzony klaster
0xFF8 - 0xFFFF	0xFFF8 - 0xFFFF	0xFFFF8 - 0xFFFFF	Koniec pliku

Bloki partycji FAT

Kopia FAT - ze względu na dużą wartość informacji przechowywanych w tablicy warto zabezpieczyć się na wypadek zniszczenia oryginalnej tablicy (lub jej części) poprzez duplikację danych umieszczonych na niej. Niestety rozwiązanie nie zapewnia należytego bezpieczeństwa z co najmniej dwóch powodów. Ze względu na to że obie tablice są umieszczone obok siebie w przypadku wykrycia błąd sektorów w jednej jest duża szansa, że uszkodzona jest też kopia, ponadto usterka może być zduplikowana przed wykryciem błędu.

Root directory - jest to katalog główny systemu plików, występuje w ustalonym miejscu w partycji. W FAT12 i FAT16 ma sztywno ustaloną wielkość - mieści do 512 wpisów (przy długich nazwach jeszcze mniej). W FAT32 nie ma tego ograniczenia.

Bloki partycji FAT

Obszar danych - pliki (i katalogi) umieszczone w klastrach jeden lub więcej klastrów przypadających na plik. Reprezentowane są jako ciąg bajtów, jeśli nie starczy klastra kolejne są w następnym itd. Za poprawność operacji następnika odpowiedzialna jest tablica FAT. Katalogi są to pliki specjalnej postaci. Katalog jest podzielony na małe struktury nazywane wpisami. Każde wpisy ma rozmiar 32 bajtów i jest informacją o katalogu bądź pliku, zawartym w naszym katalogu.

Bloki partycji FAT

Obszar danych - Wpis zawiera pola:

- 8 bajtów - nazwa pliku, (literki, cyferki i \$ % @ ' - _ ( ) ~ ! # ^ & później również + , ; = [ ])
- 3 bajty - rozszerzenie,
- 1 bajt - atrybuty pliku:
  - read-only, tylko do odczytu
  - hidden, ukryty
  - system, plik systemowy
  - volume label, tak jest oznaczony jeden plik w katalogu głównym, jego nazwa jest nazwą dysku
  - subdirectory, czy jest to katalog
  - archive, plik, który trzeba skopiować przy następnej kopii zapasowej
  - device, plik reprezentuje urządzenie
  - unused, nie używane
- 1 bajt - wielkość liter nazwy i rozszerzenia pliku,
- 1 bajt - czas utworzenia w milisekundach,
- 2 bajty - czas utworzenia,
- 2 bajty - data utworzenia,
- 2 bajty - czas ostatniego dostępu,
- 2 bajty - zarezerwowane,
- 2 bajty - czas utworzenia lub ostatniej modyfikacji pliku,
- 2 bajty - data utworzenia lub ostatniej modyfikacji pliku,
- 2 bajty - numer klastra gdzie rozpoczyna się plik,
- 4 bajty - rozmiar pliku.

Bloki partycji FAT

Nazwy plików

Powyższy spis sugeruje, że nazwy plików zawierają mogą się składać tylko z 8 znaków + 3 literowe rozszerzenie, tak było na początku i tak jest np. w MS-DOS.

Mankament ten usunięto, jednakże na tyle ostrożnie by zachować wsteczną poprawność.

Tworzy się alias, w którym nazwa pliku przypomina nazwę oryginalną, a cała nazwa jest zapisywana w specjalnym katalogu o atrybutach (read-only, system, volume label, hidden).

Stare systemy nie przejmują się tymi ekstra katalogami i obowiązują zaliasowane nazwy.

FAT / Zalety i wady tablicy alokacji

✓ Zalety systemu FAT i tablicy alokacji

- 1.Prosta struktura** – FAT jest lekki, łatwy do zaimplementowania i obsługiwany przez niemal wszystkie systemy operacyjne (Windows, Linux, macOS, Android, konsole). [\[includehelp.com\]](https://includehelp.com)
- 2.Szybkie odnajdywanie danych** – tablica FAT umożliwia szybkie odnalezienie pierwszego klastra pliku i kolejnych jego części.
- 3.Dwa egzemplarze tablicy FAT** – zwiększają odporność na uszkodzenia (druga kopia może być użyta w razie awarii pierwszej). [\[learn.microsoft.com\]](https://learn.microsoft.com)
- 4.Szeroka kompatybilność** – idealny dla pendrive'ów, kart pamięci, urządzeń wbudowanych.
- 5.Łatwość odzyskiwania danych** – prosta struktura ułatwia odzyskiwanie plików po awarii.

✗ Wady systemu FAT i tablicy alokacji

- 1.Brak wsparcia dla praw dostępu i szyfrowania** – FAT nie obsługuje mechanizmów bezpieczeństwa znanych z NTFS czy ext4. [\[pcpartsgeek.com\]](https://pcpartsgeek.com)
- 2.Fragmentacja danych** – pliki mogą być rozproszone po całej partycji, co prowadzi do spowolnienia odczytu/zapisu i konieczności defragmentacji. [\[includehelp.com\]](https://includehelp.com)
- 3.Slack space** – duże klastry na dużych partycjach powodują marnowanie miejsca (średnio pół klastra na plik).
- 4.Wrażliwość na awarie** – każda operacja (tworzenie, kasowanie, zmiana pliku) wymaga aktualizacji tablicy FAT. Jej uszkodzenie może prowadzić do **utraty wszystkich danych**. [\[learn.microsoft.com\]](https://learn.microsoft.com)
- 5.Brak organizacji katalogów** – pliki są zapisywane w pierwszym wolnym miejscu, co utrudnia zarządzanie.
- 6.Ograniczenie rozmiaru pliku** – maksymalny rozmiar pliku w FAT32 to **4 GB - 1 bajt**, co uniemożliwia zapis dużych plików (np. obrazów ISO DVD) bez dzielenia. [\[profolus.com\]](https://profolus.com)

FAT32 – rozszerzenia i ograniczenia

Rozszerzenie FAT16

FAT32 to ulepszenie FAT16, umożliwiające obsługę większych partycji i plików.

Większe partycje i pliki

FAT32 obsługuje partycje do 32 GB i pliki do 4 GB, co zwiększa możliwości przechowywania.

Brak zabezpieczeń

FAT32 nie obsługuje uprawnień ani journalingu, ograniczając bezpieczeństwo danych.

Zastosowanie w USB i SD

FAT32 jest popularny w pamięciach USB i kartach SD ze względu na prostotę i kompatybilność.

exFAT – nowoczesny FAT

Optymalizacja dla pamięci flash

exFAT jest zoptymalizowany specjalnie dla pamięci flash, poprawiając wydajność zapisu i odczytu.

Brak ograniczenia rozmiaru pliku

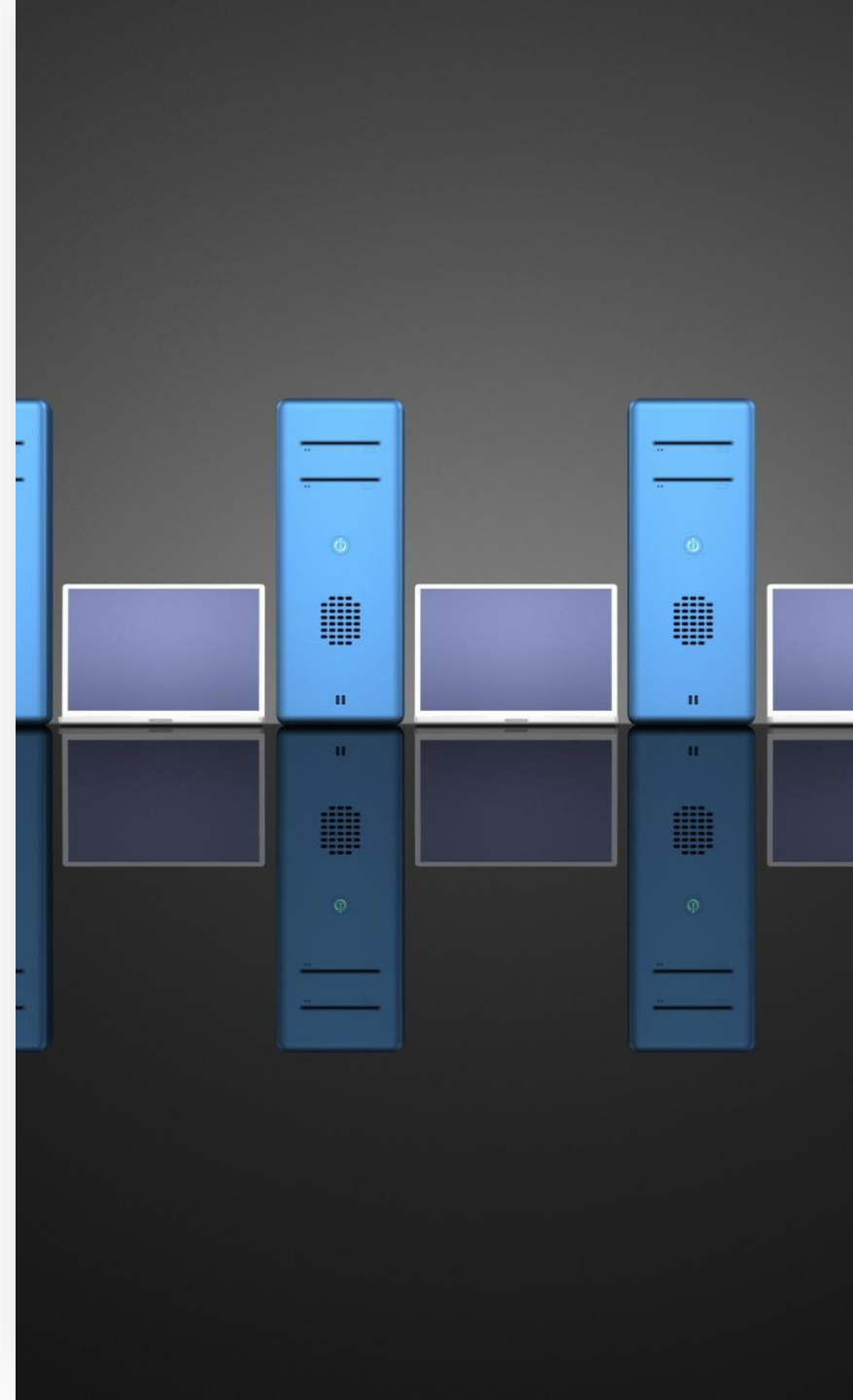
exFAT usuwa limit 4 GB na plik, umożliwiając przechowywanie dużych plików multimedialnych.

Wsparcie wieloplatformowe

System obsługiwany jest przez Windows, macOS oraz nowoczesne jądra Linux od wersji 5.4.

Idealny dla urządzeń mobilnych

Prostota i wydajność exFAT czynią go idealnym dla urządzeń przenośnych i mobilnych.

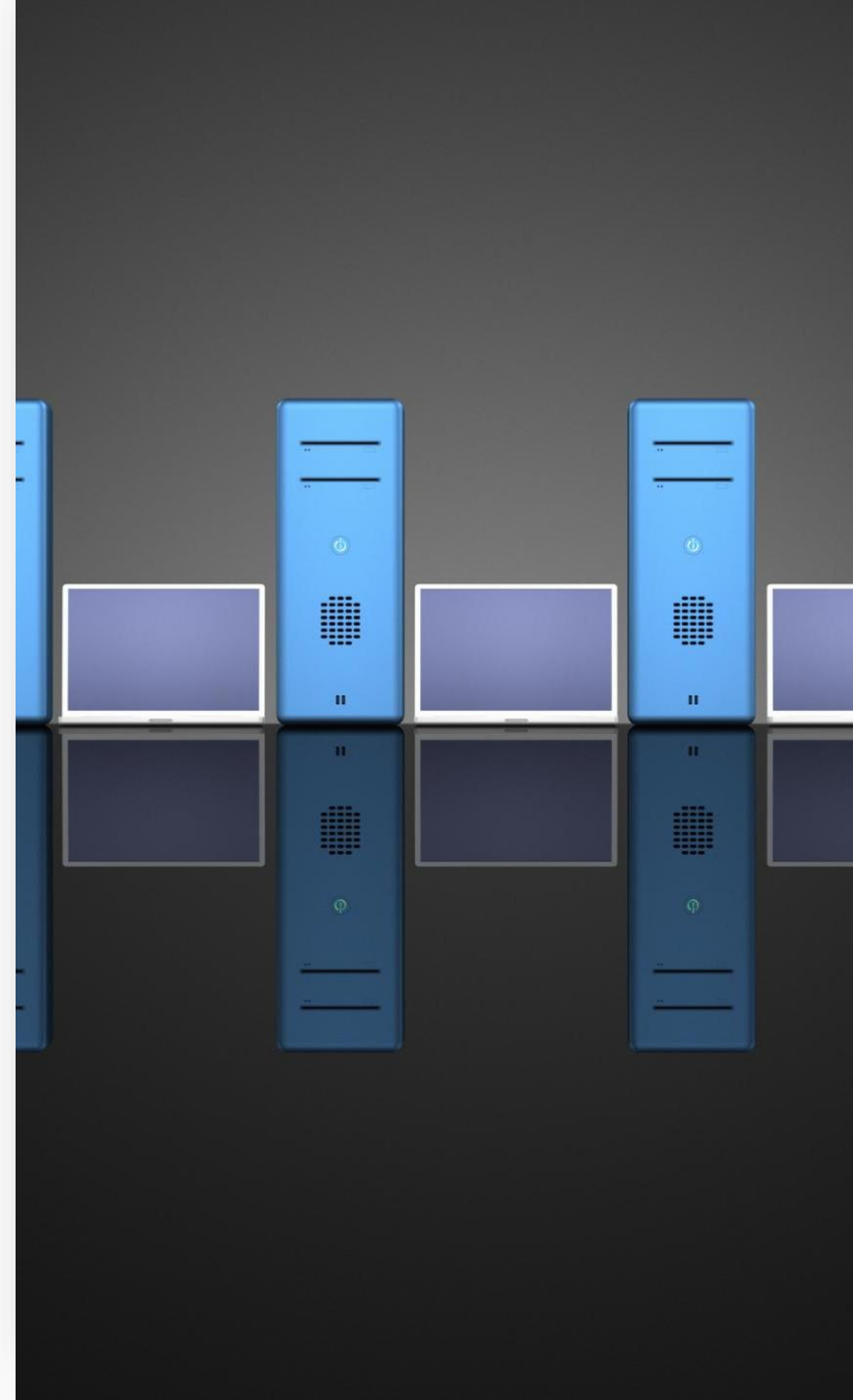
exFAT – nowoczesny FAT

Typowe zastosowania exFAT

Nowoczesne pendrive'y i dyski SSD – obsługa dużych plików (np. wideo 4K).

Karty SDXC – standardowo formatowane w exFAT.

Współpraca między systemami – Windows, macOS, Linux (od wersji 5.4 z natywnym wsparciem).

System plików NTFS

NTFS – architektura i funkcje

Zaawansowana struktura plików

NTFS używa tabeli MFT do zarządzania wszystkimi plikami i katalogami systemu.

Obsługa dużych plików

System pozwala na pliki i partycje o rozmiarze do 256 TB, idealny dla dużych danych.

Funkcje bezpieczeństwa

NTFS oferuje ACL, szyfrowanie EFS oraz przydziały dyskowe dla ochrony danych.

Obsługa transakcji i linków

Wspiera transakcyjność plików, punkty montowania oraz linki symboliczne dla elastyczności.

NTFS – New Technology File System

Dlaczego FAT przestał wystarczać?

System plików **FAT** był prosty i skuteczny w czasach, gdy nośniki danych miały niewielką pojemność, a wymagania użytkowników były ograniczone. Jednak z biegiem lat pojawiły się **nowe potrzeby**, którym FAT nie był w stanie sprostać:

Nowe wymagania wobec systemów plików

- Obsługa **dużych plików** (powyżej 4 GB).
- **Zarządzanie uprawnieniami** i bezpieczeństwem (np. prawa dostępu, szyfrowanie).
- **Odporność na awarie** – np. journaling, ochrona przed utratą danych.
- **Wydajność** przy pracy z dużą liczbą plików i katalogów.
- Obsługa **metadanych** – daty utworzenia, modyfikacji, właściciel, atrybuty.
- **Skalowalność** – możliwość pracy na partycjach o rozmiarze wielu terabajtów.

Dlaczego nie rozbudowano FAT?

- FAT miał **zbyt prostą strukturę**, która nie pozwalała na łatwe dodanie nowych funkcji.
- Rozbudowa FAT groziła **utrata kompatybilności** z istniejącymi systemami.
- Zamiast modyfikować FAT, zdecydowano się na **stworzenie nowego systemu plików** – np. **NTFS** dla Windows, **ext3/ext4** dla Linuxa, **APFS** dla macOS.

Korzyści dla użytkowników

- **Zwykli użytkownicy** zyskali możliwość:
  - Przechowywania dużych plików (np. filmów HD, obrazów ISO).
  - Bezpieczniejszego przechowywania danych.
  - Lepszej organizacji plików i katalogów.
  - Szybszego dostępu do danych dzięki mniejszej fragmentacji.

NTFS ograniczenia

NTFS – ograniczenia rozmiaru pliku i partycji

Maksymalny rozmiar pliku

- Teoretycznie:** do **16 EiB** (eksbibajtów), czyli 2^{64} bajtów minus 1 KB.
- W praktyce (Windows):** ograniczenie do **256 TiB** (tebibajtów), zależnie od wersji systemu i rozmiaru klastra (np. 64 KB). [\[datto.com\]](https://datto.com)

Maksymalny rozmiar partycji

- Teoretycznie:** do 2^{64} klastrów.
- W praktyce (Windows):** do **256 TiB** – ograniczenie wynika z implementacji stosu systemowego w Windows. [\[superuser.com\]](https://superuser.com)

Dlaczego te ograniczenia istnieją?

- NTFS został zaprojektowany z myślą o dużych wolumenach, ale **implementacje systemowe** (np. w Windows XP, 10, 11, Server) ograniczają maksymalne wartości.
- Rozmiar klastra (np. 4 KB, 64 KB) wpływa na maksymalną liczbę adresowalnych danych.
- Wersje 64-bitowe Windows pozwalają na większe partycje niż wersje 32-bitowe.

Podsumowanie

Parametr	Teoretyczny limit	Praktyczny limit (Windows)
Rozmiar pliku	16 EiB	256 TiB
Rozmiar partycji	2^{64} klastrów	256 TiB
Liczba plików na dysku	4 294 967 295	4 294 967 295

NTFS ograniczenia

Wyjaśnienie tabeli NTFS – ograniczenia teoretyczne vs praktyczne

Parametr	Teoretyczny limit	Praktyczny limit (Windows)	Wyjaśnienie
Rozmiar pliku	16 EiB (eksbibajtów)	256 TiB (tebibajtów)	NTFS używa 64-bitowego adresowania, co pozwala na ogromne pliki, ale systemy Windows ograniczają to do 256 TiB ze względów wydajnościowych i zgodności.
Rozmiar partycji	2 ⁶⁴ klastrów	256 TiB	Teoretycznie NTFS może obsłużyć partycje o rozmiarze eksabajtów, ale w praktyce Windows ogranicza to do 256 TiB, zależnie od rozmiaru klastra.
Liczba plików na dysku	4 294 967 295	4 294 967 295	NTFS używa 32-bitowego indeksowania plików, co daje ponad 4 miliardy możliwych plików na jednej partycji.

Co oznaczają jednostki?

- TiB (tebibajt)** = 2⁴⁰ bajtów = 1 099 511 627 776 bajtów
- EiB (eksbibajt)** = 2⁶⁰ bajtów = 1 152 921 504 606 846 976 bajtów

możliwości NTFS

NTFS – journaling (księgowanie zmian)

Czym jest journaling w NTFS?

- NTFS od wersji **3.0 (Windows 2000)** wykorzystuje mechanizm **journalingu**, czyli **wewnętrznego dziennika zmian**.
- Zmiany w strukturze systemu plików (np. dodanie pliku, zmiana nazwy, modyfikacja katalogu) są najpierw zapisywane w specjalnym pliku **\$LogFile** – dzienniku transakcji.
- Dzięki temu, w razie awarii (np. utraty zasilania), system może **odtworzyć lub cofnąć** niekompletne operacje, zachowując **spójność metadanych**. [\[aeanet.org\]](http://aeanet.org)

Zakres ochrony journalingu w NTFS

Element chroniony	Status
Metadane (np. struktura katalogów, prawa dostępu, MFT)	Chronione przez journaling
Dane użytkownika w plikach	Nie są objęte journalingiem

- NTFS **nie chroni zawartości plików** – jeśli zapis danych zostanie przerwany (np. przez awarię zasilania), plik może zostać uszkodzony lub utracony.
- Mechanizm journalingu w NTFS jest **metadane-only**, co oznacza, że chroni tylko strukturę systemu plików, a nie same dane. [\[learn.microsoft.com\]](http://learn.microsoft.com)

możliwości NTFS

Korzyści journalingu w NTFS

- **Szybsze odzyskiwanie po awarii** – nie trzeba skanować całego dysku (jak w FAT32).
- **Lepsza niezawodność** – zmniejszone ryzyko uszkodzenia struktury plików.
- **Wsparcie dla narzędzi systemowych** – np. **CHKDSK** może szybciej naprawić błędy dzięki dziennikowi zmian.

Ograniczenia

- **Brak ochrony danych użytkownika** – pliki mogą być częściowo zapisane lub uszkodzone.
- **Brak pełnego journalingu** – w przeciwieństwie do systemów takich jak ext4 (w trybie full journaling), NTFS nie zapisuje danych plików w dzienniku.

możliwości NTFS

EFS – Encrypting File System w NTFS

Podstawowe informacje

- **EFS** to funkcja szyfrowania dostępna od wersji **NTFS 3.0** (czyli od **Windows 2000**).
- Umożliwia szyfrowanie **plików i katalogów** na poziomie systemu plików.
- Szyfrowanie odbywa się za pomocą **nakładek systemowych**, a dane są przechowywane w postaci zaszyfrowanej na dysku.

Ograniczenia EFS

- **Nie można szyfrować plików systemowych** (np. plików rozruchowych, rejestru).
- **Dane użytkownika są szyfrowane**, ale nie są chronione przed usunięciem – EFS nie jest systemem backupu.
- **EFS nie szyfruje całych dysków** – do tego służy np. BitLocker.

Dostępność EFS w systemach Windows

Wersja Windows	Dostępność EFS
Windows 2000	✓ (pierwsza wersja, niekompatybilna z późniejszymi)
Windows XP Home	✗ niedostępne
Windows XP Professional	✓ dostępne
Windows Vista Business/Ultimate	✓ dostępne
Windows 7/8/10/11 Home	✗ niedostępne
Windows 7/8/10/11 Pro/Enterprise	✓ dostępne

możliwości NTFS

- Od **Windows 11**, EFS jest dostępny **tylko w wersjach Professional i wyższych**.
- Nie jest przeznaczony do szyfrowania prywatnych danych w komputerach domowych** – jego głównym celem jest **ochrona danych w środowiskach korporacyjnych**, szczególnie w **domenach Windows Server** (np. 2003, 2008, 2012, 2016, 2019, 2022, 2025).

Zgodność wersji

- Wersja EFS z **Windows 2000** jest **niekompatybilna** z późniejszymi wersjami Windows – pliki zaszyfrowane w Windows 2000 mogą nie być dostępne w nowszych systemach bez odpowiednich kluczy.

możliwości NTFS

Kompresja danych „w locie” w NTFS

- NTFS umożliwia **kompresję plików i folderów** bez tworzenia archiwów ZIP – dane są kompresowane i dekompresowane automatycznie podczas odczytu/zapisu.
- Kompresja działa na poziomie systemu plików, wykorzystując **algorytmy Lempel-Ziv (LZ)** – bezstratne i szybkie.

[\[elevenforum.com\]](https://elevenforum.com)

•Wzajemne wykluczanie:

- Plik **nie może być jednocześnie skompresowany i zaszyfrowany** (EFS).
- Dotyczy to również **Windows 11** – próba aktywacji obu funkcji na tym samym pliku zakończy się błędem.

[\[elevenforum.com\]](https://elevenforum.com)

Prawa dostępu (ACL – Access Control List)

- NTFS obsługuje **zaawansowane prawa dostępu** dla użytkowników i grup:

- **Read, Write, Modify, Full Control.**
- Możliwość **dziedziczenia i audytu** zmian.

•Pełna funkcjonalność ACL dostępna jest tylko w wersjach:

- **Windows 11 Pro**
- **Enterprise**
- **Education**
- **Windows Server** [\[learn.microsoft.com\]](https://learn.microsoft.com)

•W Windows 11 Home:

- Można ustawiać podstawowe uprawnienia NTFS.
- Brak dostępu do zaawansowanych funkcji inspekcji i zarządzania (np. audyt, edycja SACL).
- Brak wsparcia dla narzędzi domenowych i polityk grupowych. [\[tomsguide.com\]](https://tomsguide.com)

możliwości NTFS

Podsumowanie

Funkcja	Windows 11 Home	Windows 11 Pro/Enterprise
Kompresja NTFS	✓	✓
Szyfrowanie EFS	✗	✓
Kompresja + EFS jednocześnie	✗	✗
Zaawansowane ACL	✗	✓
Audyty dostępu (SACL)	✗	✓
Zastosowanie w domenach	✗	✓

możliwości NTFS - transakcyjność

TxF – Transactional NTFS

Wprowadzenie

- Mechanizm **TxF (Transactional NTFS)** został wprowadzony w **Windows Vista** jako rozszerzenie NTFS.
- Umożliwia wykonywanie operacji plikowych w sposób **atomowy** – czyli albo cała operacja zakończy się sukcesem, albo zostanie całkowicie wycofana (rollback).
- Transakcje mogą obejmować **wiele plików** i **pozostawać otwarte przez dowolny czas**, co pozwala na złożone operacje na strukturze woluminu.

Przykładowe operacje objęte transakcją

- Tworzenie pliku
- Zmiana rozmiaru pliku
- Modyfikacja metadanych (np. daty, atrybuty)
- Przenoszenie lub zmiana drzewa katalogów

Status TxF w nowszych systemach

- Od **Windows 8** i **Windows 10/11**, TxF jest przestarzały (deprecated):
  - Microsoft nie zaleca jego używania w nowych aplikacjach.
  - API TxF nadal istnieje, ale może być **wyłączone lub nieobsługiwane** w przyszłych wersjach Windows.
  - Zamiast TxF zaleca się stosowanie **mechanizmów transakcyjnych na poziomie aplikacji** (np. baz danych, systemów wersjonowania).

Dlaczego TxF był ważny?

- Zapewniał **spójność danych** w przypadku awarii.
- Ułatwiał tworzenie aplikacji, które musiały modyfikować wiele plików jednocześnie.
- Wspierał **model programowania transakcyjnego**, znany z baz danych.

możliwości NTFS – transakcyjność

Mechanizm działania TxF – Transactional NTFS

Jak działa TxF?

- Transakcje są **optymalizowane** – ich zamknięcie odbywa się szybko i nie obciąża systemu w typowych warunkach.
- Składają się z **podoperacji**, które są grupowane i wykonywane jako **jedna całość**.
- NTFS gwarantuje **spójność danych** – jeśli którakolwiek z podoperacji się nie powiedzie, cała transakcja zostaje **wycofana** (rollback).

Przykładowe operacje objęte transakcją

- Tworzenie pliku
- Zmiana rozmiaru pliku
- Modyfikacja metadanych (np. daty, atrybuty)
- Zmiana struktury katalogów (np. przenoszenie folderów)

Status TxF w nowszych systemach

- TxF jest **przestarzały (deprecated)** od **Windows 10**.
- Microsoft **odradza jego użycie** w nowych aplikacjach, mimo że mechanizm nadal istnieje w systemie.
- API TxF może być **wyłączone** w przyszłych wersjach Windows.
- **Windows 11** również zawiera TxF, ale nie jest aktywnie rozwijany ani wspierany.

Zalecenia dla współczesnych aplikacji

- Zamiast TxF należy stosować:
  - **Bazy danych** (np. SQL Server, SQLite) – z natywnym wsparciem transakcji.
  - **Systemy wersjonowania** (np. Git, SVN).
  - **Własne mechanizmy rollback** – np. tymczasowe pliki, kopie zapasowe.

NTFS wersje

Numer wersji NTFS jest zapisywany w nagłówku woluminu i odpowiada wersji systemu operacyjnego, w której został użyty. Chronologiczna lista wersji NTFS:

Wersja NTFS	System operacyjny	Rok
1.0	Windows NT 3.1	1993
1.1	Windows NT 3.5	1994
1.2	Windows NT 3.51, Windows NT 4.0	1995–1996
3.0	Windows 2000	1997
3.1	Windows XP, Windows Server 2003, Windows Vista, Windows 7, Windows 8, Windows 10, Windows 11	2001–2021+

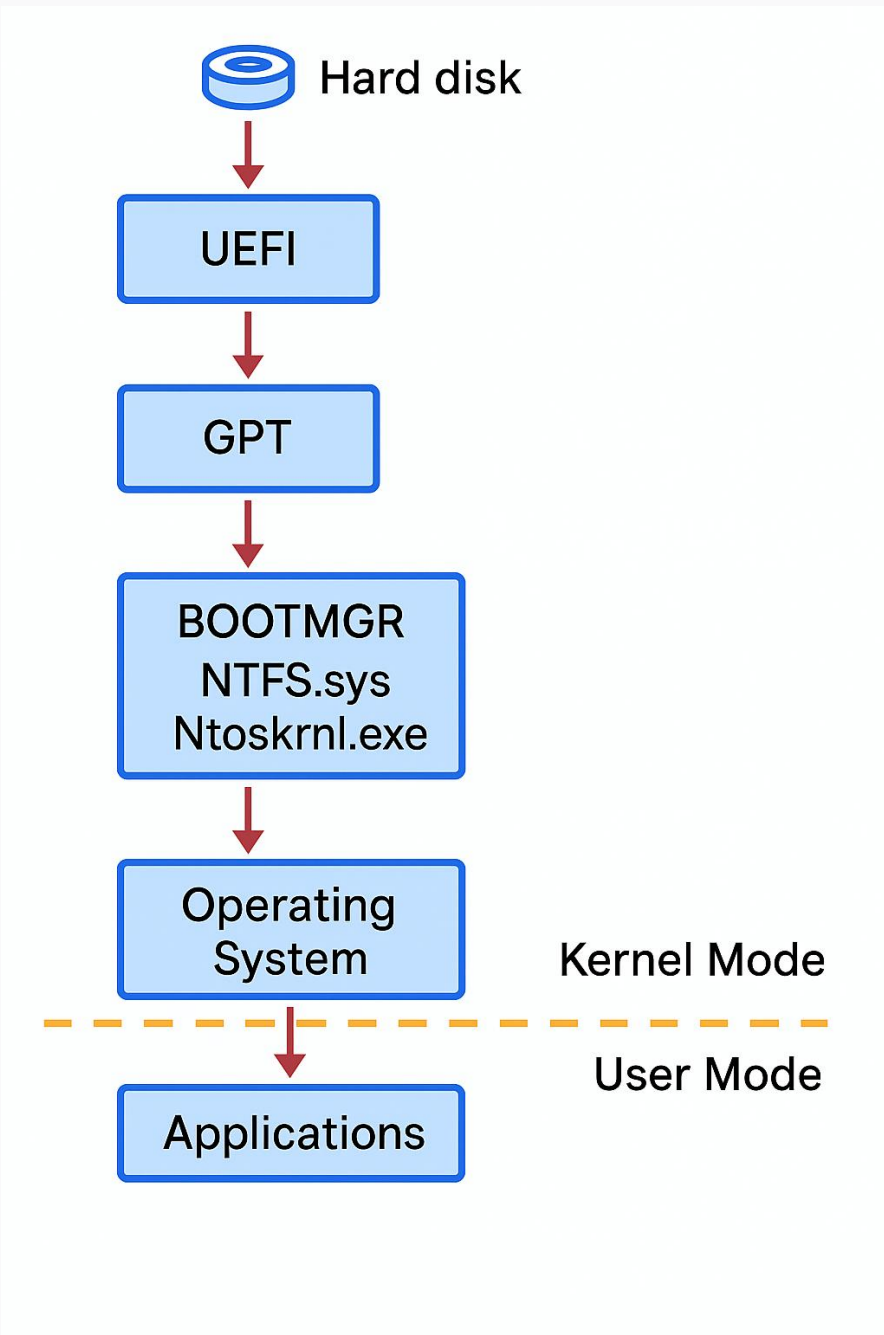
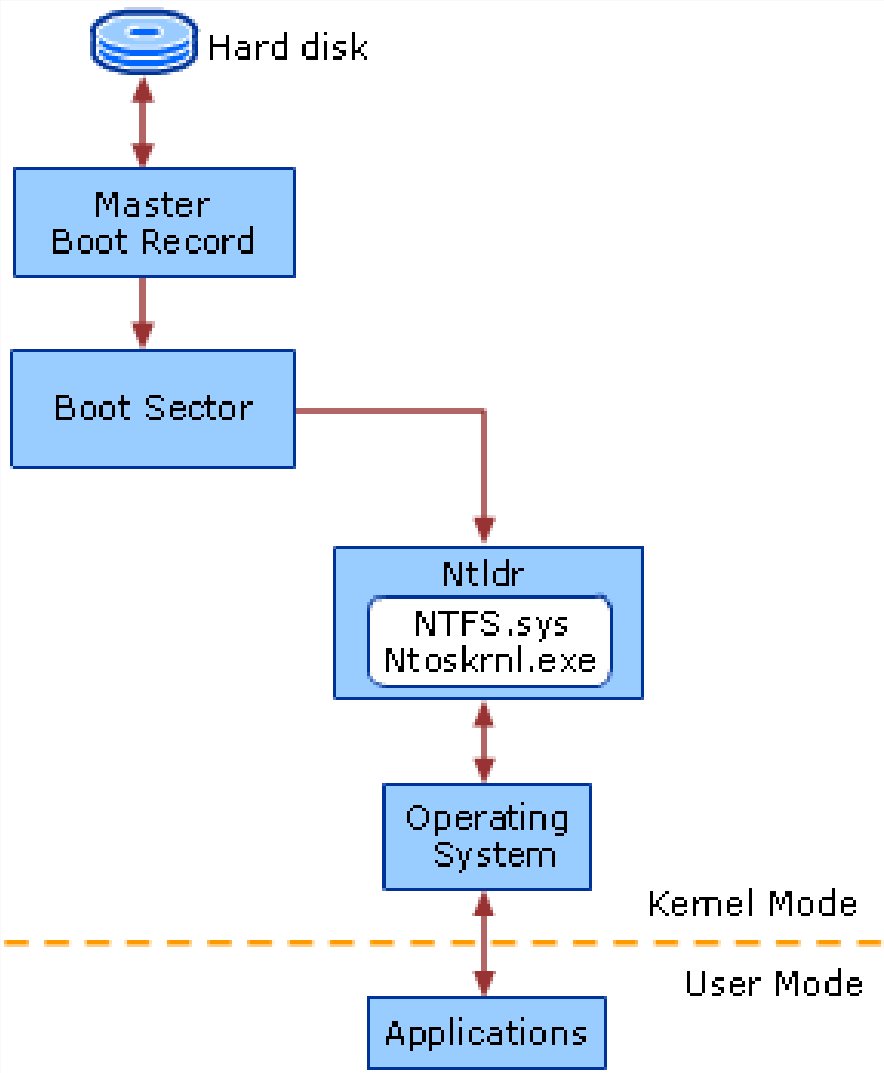
Uwagi:

- **NTFS 3.1** jest nadal używany w **Windows 11**, mimo że system operacyjny przeszedł wiele zmian - sam format NTFS pozostał stabilny.
- W dokumentacji technicznej Microsoftu stosuje się **numerację NTFS 3.x**, ale w praktyce często spotyka się **nieformalne oznaczenia**:
  - NTFS 5.0 – dla Windows 2000, NTFS 5.1 – dla Windows XP, NTFS 6.x – dla Windows Vista i nowszych.

Podsumowanie:

- NTFS 3.1 to najnowsza wersja używana w systemach Windows od XP do 11.
- Mimo braku zmiany wersji NTFS, systemy operacyjne wprowadzają nowe funkcje (np. EFS, TxF, kompresja, ACL), które są obsługiwane przez NTFS 3.1.

Architektura NTFS

Architektura rozruchu Windows XP / 2000 / NT – komponenty NTFS

Komponenty rozruchowe:

- **Master Boot Record (MBR)** – ładowany przez BIOS, zawiera kod rozruchowy i tablicę partycji.
- **Boot sektor** – sektor partycji systemowej, zawiera dane o systemie plików i kod ładujący NTLDR.
- **NTLDR (ntldr.dll)** – ładowany z boot sektora, przełącza CPU w tryb chroniony, odczytuje plik **boot.ini** z opcjami rozruchu.

Komponenty systemowe:

- **ntfs.sys** – sterownik systemu plików NTFS.
- **ntoskrnl.exe** – jądro systemu, ładuje sterowniki i zarządza zasobami systemowymi.

Tryby pracy:

- **Kernel mode** – pełny dostęp do sprzętu i pamięci, używany przez jądro i sterowniki.
- **User mode** – ograniczony dostęp, używany przez aplikacje użytkownika.

Architektura rozruchu Windows Vista, 7, 8, 10 i 11 – komponenty NTFS

Komponenty rozruchowe:

UEFI + GPT

- **UEFI** zastępuje BIOS – ładuje plik **BOOTMGR** z partycji EFI.
- **GPT (GUID Partition Table)** – nowoczesna struktura partycji, obsługuje wiele partycji bez ograniczeń MBR.

Boot sektor (NTFS)

- Pierwszy sektor partycji systemowej.
- Zawiera:
  - dane o strukturze systemu plików NTFS (rozmiar klastra, lokalizacja MFT),
  - kod rozruchowy, który przekazuje kontrolę do **BOOTMGR**.

BOOTMGR + BCD

- **BOOTMGR** – nowoczesny bootloader Windows (od Vista wzwyż).
- **BCD (Boot Configuration Data)** – baza danych z opcjami rozruchu (zastępuje boot.ini).

Architektura rozruchu Windows 11 – komponenty NTFS

Komponenty systemowe:

ntfs.sys

- Sterownik systemu plików NTFS.
- Obsługuje operacje na plikach, katalogach, metadanych i strukturze MFT.

ntoskrnl.exe

- Jądro systemu Windows.
- Ładuje sterowniki, zarządza pamięcią, procesami i bezpieczeństwem.

Tryby pracy:

Kernel Mode

- Tryb przetwarzania z pełnym dostępem do sprzętu i pamięci.
- Używany przez jądro systemu i sterowniki.

User Mode

- Tryb przetwarzania dla aplikacji użytkownika.
- Ograniczony dostęp do zasobów systemowych – zapewnia izolację i bezpieczeństwo.

Organizacja na woluminie NTFS

Kolejne slajdy

- Sektor i Klaster NTFS
- NTFS 5.1

Sektor i Klaster NTFS

Sektor

- Najmniejsza fizyczna jednostka dysku, na której zapisywane są dane w postaci cyfrowej (0 i 1).
- Standardowa wielkość sektora to **512 bajtów**.
- Sektory są jednostkami fizycznymi, widocznymi dla kontrolera dysku.

Klaster

- Logiczna jednostka alokacji danych używana przez system plików.
- Klaster może składać się z jednego lub kilku sektorów.
- Tylko klaster o wielkości 512 B** składa się z jednego sektora.
- Przykład: **klaster 4 KB = 8 sektorów po 512 B**.
- System plików zapisuje dane w jednostkach klastrów, co wpływa na wydajność i efektywność wykorzystania przestrzeni dyskowej.

Sektor i Klaster NTFS

Zależność między wielkością partycji a rozmiarem klastra i systemem plików

Wielkość partycji	FAT32 – klaster	FAT32 – wielkość FAT	NTFS – klaster
7 MB – 32 MB	nieobsługiwane	–	512 B
33 MB – 64 MB	512 B	2 – 4 MB	512 B
65 MB – 128 MB	1 KB	2 – 4 MB	512 B
129 MB – 256 MB	2 KB	4 – 8 MB	512 B
257 MB – 512 MB	4 KB	8 – 16 MB	512 B
513 MB – 1024 MB	4 KB	8 – 16 MB	1 KB
1025 MB – 2 GB	4 KB	8 – 16 MB	2 KB
2 GB – 4 GB	4 KB	16 – 32 MB	4 KB
4 GB – 8 GB	4 KB	32 – 64 MB	4 KB
8 GB – 16 GB	8 KB	32 – 64 MB	4 KB
16 GB – 32 GB	16 KB	32 – 64 MB	4 KB
32 GB – 2 TB	– (nieobsługiwane*)	–	4 KB

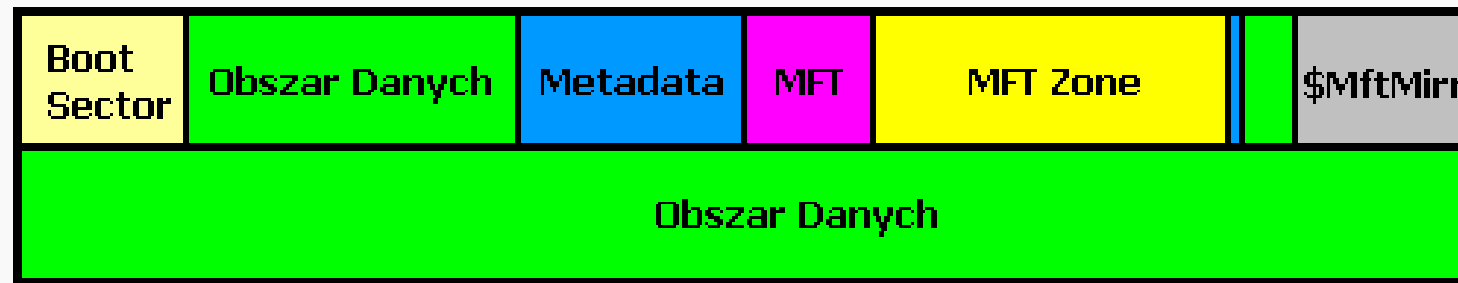
Struktura partycji NTFS 5.1 w Windows 11 (od XP)

Na początku partycji jest **Boot Sector**, następnie obszar danych.

Po około 1/3 powierzchni partycji zaczyna się **Metadata** i **MFT**, po którym następuje jego rozszerzenie w postaci **MFT Zone**.

Dalsza część schematu przedstawia końcówkę Metadaty, fragment na dane, niewielki folder **\$MftMirr** i główny obszar danych, który zaczyna się mniej więcej od połowy partycji.

Jedyną różnicą między partycją dopiero co sformatowaną, a przechowującą dane jest brak katalogów i MFT, który dopiero powstanie na początku MFT Zone.

Dodatkowe informacje:

NTFS w Windows 11 korzysta z tych samych mechanizmów co w poprzednich wersjach: dziennikowanie, metadane, ACL, kompresja, szyfrowanie, itd.

Różnice między świeżo sformatowaną partycją a używaną nadal polegają na tym, że katalogi i rekordy MFT są tworzone dopiero przy zapisie danych.

MFT

Rozmiar rekordu MFT:

Każdy rekord w MFT ma **rozmiar 1 KB**. To jest standardowa wartość od wersji NTFS 5.1 (czyli od Windows XP) i obowiązuje również w Windows 11.

Zawartość rekordu MFT:

Rekordy MFT przechowują **metadane plików i katalogów**, takie jak:

- nazwa pliku,
- lokalizacja na dysku,
- rozmiar,
- znaczniki czasowe,
- uprawnienia,
- atrybuty bezpieczeństwa.

Małe pliki w MFT:

Jeśli plik jest **wystarczająco mały** (zwykle poniżej 700–800 bajtów, zależnie od długości nazwy i liczby atrybutów), jego zawartość może być **bezpośrednio zapisana w rekordzie MFT**. To przyspiesza dostęp do takich plików i oszczędza miejsce na dysku, zwłaszcza przy dużym rozmiarze klastra.

Rozszerzenie rekordu MFT:

Jeśli jeden rekord MFT nie wystarcza do zapisania wszystkich atrybutów pliku (np. wielu strumieni danych, długich nazw, alternatywnych danych), NTFS tworzy **kolejne rekordy**, które są ze sobą powiązane.

Rekord pliku	000012
Nazwa pliku dokument.txt	
Rozmiar danych 512 bajtów	
Zmaczniki czasowe	Utworzono: 2025-10-25 14:32:10 Zmodyfikowano: 2025-10-25 14:35:02
Atrybuty	Podstawowe informacje Nazwa pliku Deskryptor zabezpieczeń
Dane	Dane rezydentne (512 bajtów)

MFT - Przykład rekordu MFT (1 KB)

Atrybut	Wartość / Opis
Typ rekordu	Plik (File Record)
Numer rekordu	000012
Nazwa pliku	dokument.txt
Rozmiar pliku	512 bajtów
Data utworzenia	2025-10-25 14:32:10
Data modyfikacji	2025-10-25 14:35:02
Uprawnienia	Użytkownik: IRENEUSZ, Grupa: Uczniowie, Dostęp: Odczyt/Zapis
Atrybuty pliku	Standard Information, File Name, Data, Security Descriptor
Lokalizacja danych	Dane zapisane bezpośrednio w rekordzie MFT (plik mały, < 1 KB)
Zarezerwowane miejsce	Pozostałe bajty w rekordzie wypełnione zerami lub metadanymi systemowymi

Wyjaśnienie:

- Standard Information:** zawiera znaczniki czasowe, flagi systemowe.
- File Name:** nazwa pliku i jego identyfikator katalogu nadrzędnego.
- Data:** zawartość pliku (jeśli mała) lub wskaźnik do lokalizacji na dysku.
- Security Descriptor:** informacje o właścicielu i uprawnieniach.

Jeśli plik byłby większy niż 1 KB, jego dane byłyby zapisane poza rekordem MFT, a rekord zawierałby wskaźniki do lokalizacji danych na dysku.

Pliki systemowe w MFT

Nazwa pliku systemowego	Nazwa pliku	Rekord MFT	Opis
Master File Table (MFT)	\$MFT	0	Zawiera bazowy rekord dla każdego pliku w woluminie. Przy dużych plikach alokowane są rekordy dodatkowe.
Master File Table Mirror	\$MFTMirr	1	Kopia pierwszych 4 rekordów MFT. Zapewnia dostęp do MFT w razie awarii sektora.
Log File	\$LogFile	2	Zapis transakcji na plikach. Umożliwia odtwarzanie danych.
Volume Descriptor	\$Volume	3	Informacje o partycji: nazwa, wersja NTFS, czas utworzenia.
Attribute Definition Table	\$AttrDef	4	Opis typów atrybutów plików na partycji NTFS.
Root Directory / Folder	.	5	Folder główny woluminu.
Cluster Allocation Bitmap	\$Bitmap	6	Mapa zajętości klastrów na woluminie.
Volume Boot Code	\$Boot	7	Kopia struktury Boot Sektor.
Bad Cluster File	\$BadClus	8	Lista uszkodzonych klastrów na partycji.
Quota Table	\$Quota	9	Deskryptory zabezpieczeń dla plików w woluminie.
Upper Case Table	\$UpCase	10	Informacje o konwersji nazw plików do formatu UNICODE (16-bitowego).

Pliki systemowe w MFT

Podczas formatowania woluminu NTFS tworzonych jest zwykle 12 plików systemowych (nazywanych również plikami metadanych).

\$mft – główna tablica plików (MFT);

\$mftmirr – główna tablica plików 2 (MFT2); wykorzystywany do celów naprawczych \$badclust – plik uszkodzonych klastrów; zawiera wszystkie uszkodzone klastry woluminu

\$bitmap – mapa bitowa alokacji klastrów; zawiera mapę bitową całego woluminu, w której zaznaczony jest każdy zajęty klaster

\$boot – plik startowy; jeżeli wolumin jest woluminem startowym, zawiera program ładujący

\$attrdef – tablica definicji atrybutów; zawiera definicje wszystkich systemowych i określonych przez użytkownika atrybutów woluminu

\$logfile – plik dziennika; zawiera dziennik transakcji wykonywanych na plikach, wykorzystywany jest do celu odzyskiwania danych

\$quota – tablica przydziałów; tablica wykorzystywana do wykazywania użycia przydziałów dyskowych

\$upcase – tablica konwersji liter; tablica wykorzystywana do zamiany małych i dużych liter na odpowiadające im duże litery Unicode

\$volume – wolumin; zawiera informacje o woluminie, takie jak jego nazwa oraz wersja

\$extend – plik rozszerzeń NTFS; przechowuje dodatkowe rozszerzenia, takie jak przydziały, identyfikatory obiektów oraz dane punktu analizy ponownej

(bez nazwy) – indeks nazwy katalogu głównego; folder główny

MFT Zone

Windows 11 chcąc zabezpieczyć MFT przed fragmentacją rezerwuje 12,5% przestrzeni partycji.

MFT Zone to tylko potencjalnie MFT, może zostać wykorzystany w kilku procentach, może też zostać wykorzystany w całości.

MFT Zone zajmuje dużo miejsca na partycji, ale został tak zaprojektowany, aby nie przeszkadzać w normalnym jej użytkowaniu.

Jeżeli skończy się wolna przestrzeń na nowe pliki, Windows automatycznie zmniejszy sektor MFT Zone o połowę.

Metadata

- **Podział MFT:**

Microsoft w NTFS 5.1 (od Windows XP) rozdzielił strukturę MFT na:

- część zawierającą **rekordy plików**,
- oraz część zawierającą **pozostałe informacje alokacyjne**, np. bitmapę zajętości klastrów.

Główne składniki Metadaty:

- **\$LogFile** – dziennik transakcji NTFS, używany do przywracania spójności danych po awarii.
- **\$Bitmap** – mapa zajętości klastrów, gdzie każdy klaster jest reprezentowany przez 1 bit (0 – wolny, 1 – zajęty).
Dzięki temu NTFS bardzo szybko lokalizuje wolne miejsce.

Fragmentacja:

- **MFT może ulec fragmentacji**, szczególnie na intensywnie używanych partycjach.
- **Metadata (np. \$Bitmap, \$LogFile)** są zwykle przechowywane w sposób ciągły i rzadko ulegają fragmentacji.

Różnica względem FAT:

- W systemach FAT (np. FAT32) informacje o zajętości klastrów są przechowywane w jednej tablicy (File Allocation Table), która nie jest oddzielona od danych plików w tak modułarny sposób jak w NTFS.

\$MftMirr

- \$MftMirr to specjalny plik systemowy NTFS, który zawiera kopię pierwszych 4 rekordów MFT:

- \$MFT (główna tablica plików),
- \$MftMirr (czyli sam siebie),
- \$LogFile (dziennik transakcji),
- \$Volume (informacje o woluminie)

- choć w niektórych źródłach podaje się, że może zawierać do 16 rekordów, zależnie od implementacji

i wersji systemu. [\[artefacts.help\]](http://artefacts.help)

- Lokalizacja:

\$MftMirr jest zazwyczaj umieszczony w logicznym środku partycji, co zwiększa szanse na jego dostępność w przypadku uszkodzenia początku lub końca dysku.

[\[serverfault.com\]](http://serverfault.com)

- Funkcja zabezpieczająca:

W połączeniu z mechanizmem journalingu (czyli zapisu zmian w \$LogFile przed ich fizycznym wykonaniem), \$MftMirr umożliwia odzyskanie MFT w przypadku jego uszkodzenia.

Narzędzia takie jak TestDisk potrafią przywrócić MFT właśnie na podstawie \$MftMirr.

[\[cgsecurity.org\]](http://cgsecurity.org)

Katalogi (pliki katalogów)

- Struktura katalogów jako drzewa binarne:**

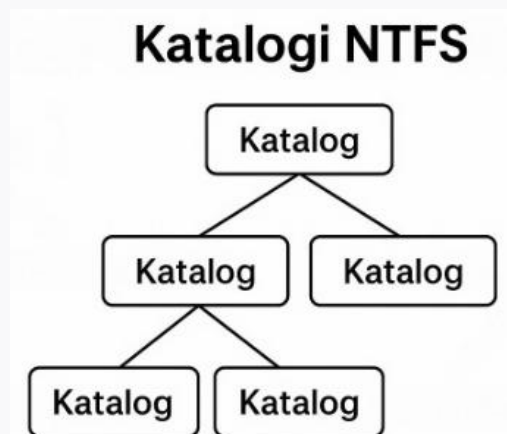
NTFS tworzy katalogi jako **specjalne pliki indeksowe**, które są organizowane w formie **drzew binarnych** (dokładniej: drzew B+), co umożliwia szybkie wyszukiwanie i dostęp do plików. Każdy wpis w katalogu zawiera odnośnik do odpowiedniego rekordu w MFT.

- Rozbudowana struktura względem FAT32:**

W porównaniu do FAT32, katalogi w NTFS są znacznie bardziej rozbudowane - zawierają metadane, uprawnienia, strumień danych, co czyni je **bardziej podatnymi na fragmentację**, zwłaszcza przy dużej liczbie plików i częstych operacjach. [\[ishell.pl\]](http://ishell.pl)

- Lokalizacja katalogów:**

Katalogi są domyślnie tworzone **po drugim fragmencie metadanych**, ale w miarę zapewniania partycji mogą być **rozmieszczone na całej jej powierzchni**, co jest zgodne z mechanizmem dynamicznego alokowania przestrzeni przez NTFS. [\[students.m...muw.edu.pl\]](http://students.m...muw.edu.pl)

Katalog w systemie NTFS

- jest plikiem z odpowiednio posortowanym zbiorem tablic, w którym są zawarte informacje, które pliki z rekordu MFT należą do danego katalogu.
- ma postać drzewa. Pliki w katalogu są rozmieszczone w ten sposób, że do każdego wpisu w \$INDEX_ROOT może być dołączony podwęzeł zawierający pliki znajdujące się po posortowaniu pomiędzy nim a poprzednim wpisem. Dzięki takiej strukturze przeszukiwanie katalogów jest szybkie.

Rekord pliku katalogu
\$STANDARD_INFORMATION
\$FILE_NAME
\$ATTRIBUTE_LIST
\$SECURITY_DESCRIPTOR
\$INDEX_ROOT (o nazwie \$I30)
\$INDEX_ALLOCATION (o nazwie \$I30)
\$BITMAP

Każdy katalog posiada trzy specyficzne atrybuty:

- \$INDEX_ROOT - zawiera kilka wpisów do katalogu, tworzących wierzchołek drzewa.
- \$INDEX_ALLOCATION - podaje, gdzie znajdują się pozostałe wpisy do katalogu.
- \$BITMAP - podaje, które z wpisów do katalogu są wypełnione.

Obszar danych

- tu zapisywane są pliki użytkownika i systemu.

Atrybuty plików

- **Atrybuty plików i katalogów** w NTFS są przechowywane w **rekordach MFT**.

Każdy plik lub katalog jest opisany zestawem atrybutów, takich jak:

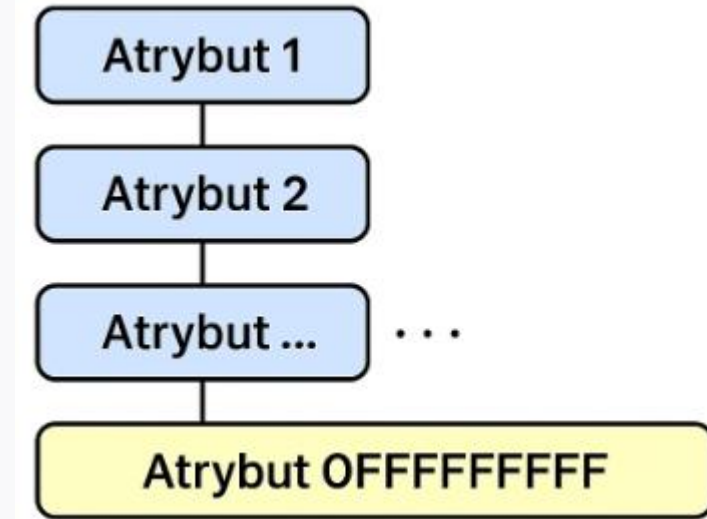
- nazwa pliku,
- data utworzenia, modyfikacji, dostępu,
- typ pliku,
- prawa dostępu,
- rozmieszczenie danych na dysku. [\[students.m...muw.edu.pl\]](https://students.muw.edu.pl)

- **Struktura atrybutów:**

- Atrybuty są zapisane **kolejno** w rekordzie MFT.
- Każdy atrybut ma nagłówek zawierający jego **typ**, **rozmiar** i **offset**.
- **Adres kolejnego atrybutu** jest obliczany jako suma offsetu bieżącego atrybutu i jego długości.

- **Zakończenie listy atrybutów:**

- Ostatni atrybut w rekordzie MFT ma **typ 0xFFFFFFFF**, co oznacza **koniec listy atrybutów**. System plików NTFS interpretuje ten wpis jako sygnał zakończenia odczytu informacji o pliku. [\[students.m...muw.edu.pl\]](https://students.muw.edu.pl)

Atrybuty plików

•Standard Information

Przechowuje podstawowe informacje o pliku (atrybut zawsze rezydentny).

•Attribute List

Używany, jeśli sumaryczna długość wszystkich atrybutów jest większa od pojemności pojedynczego rekordu. Pozwala na umieszczenie części atrybutów w innych rekordach MFT.

•File Name

Zawiera nazwę pliku (UNICODE), daty utworzenia, modyfikacji, ostatniego odczytu, atrybuty pliku oraz jego długość. Może zawierać alternatywne nazwy (np. DOS/Windows).

•Security Descriptor

Określa zasady zabezpieczenia pliku.

•Data

Zawiera właściwe dane pliku. Może być rezydentny lub nierezydentny. W NTFS może występować wiele strumieni danych.

•Object ID

Unikalny identyfikator pliku. W starszych wersjach NTFS określał wersję partycji.

•Logged Tool Stream

Strumień danych rejestrowany w \$LogFile, używany przez EFS (od NTFS 5.0).

•Reparse Point

Opisuje zależności i właściwości rekordu zależne od flag. Może zawierać metadane adresu docelowego.

•Index Root

Główny atrybut opisujący listę plików widoczną w katalogu. Zawsze rezydentny.

•Index Allocation

Używany w strukturze B-drzewa dla dużych katalogów i indeksów.

•Bitmap

Przechowuje informacje o zajętości klastrów w indeksie.

•Volume Name

Zawiera nazwę woluminu.

•Volume Information

Przechowuje dane o wersji systemu plików NTFS i jego właściwościach.

•EA Information

Zawiera informacje o rozszerzonych atrybutach (Extended Attributes).

•EA

Przechowuje rozszerzone atrybuty pliku.

•Property Set

Używany przez aplikacje do przechowywania zestawów właściwości (np. metadanych dokumentów).

Plik w NTFS

- **Każdy plik lub katalog w NTFS** jest reprezentowany przez **jeden rekord w pliku MFT** (Master File Table)
- Rekord MFT zawiera:
  - **nazwę pliku** (w formacie Unicode oraz skróconym 8.3),
  - **atrybuty pliku** (np. ukryty, systemowy, archiwalny),
  - **prawa dostępu** (ACL – Access Control List),
  - **informacje o położeniu danych na dysku** (lista klastrów).
- W przypadku **małych plików** (zwykle do ok. 700–800 bajtów), ich zawartość może być **bezpośrednio przechowywana w rekordzie MFT**, co przyspiesza dostęp i oszczędza miejsce. [\[ntfs.com\]](https://ntfs.com)

Rekord pliku
\$STANDARD_INFORMATION
\$FILE_NAME
\$ATTRIBUTE_LIST
\$SECURITY_DESCRIPTOR
\$DATA (bez nazwy)
\$DATA (o nazwie strumienia)

NTFS / Mały plik

- **Mały plik w NTFS** może być zapisany **bezpośrednio w rekordzie MFT**, jeśli jego rozmiar (łącznie z metadanymi) nie przekracza około **700–800 bajtów**. [\[students.m...muw.edu.pl\]](#)
- Taki plik zawiera **minimalny zestaw atrybutów**, najczęściej:
  - **SA – Standard Information**: znaczniki czasowe, flagi systemowe (np. ukryty, archiwalny),
  - **FN – File Name**: nazwa pliku (Unicode i 8.3), wskaźnik do katalogu nadrzędnego,
  - **DATA – \$Data**: zawartość pliku (rezydentna),
  - **SD – Security Descriptor**: prawa dostępu (ACL). [\[students.m...muw.edu.pl\]](#)
- Atrybuty są zapisane **kolejno** w rekordzie MFT, a ich lokalizacja jest obliczana na podstawie offsetu i długości każdego atrybutu.

NTFS / Przeciętny plik / Duży plik

NTFS – Przeciętny plik

Plik o typowym rozmiarze, którego dane mieszczą się w jednym rekordzie MFT.

Rekord MFT zawiera:

- **Nagłówek** – identyfikator rekordu, typ obiektu, flagi systemowe.
- **SA (Standard Information)** – daty utworzenia, modyfikacji, dostępności, flagi (np. ukryty, tylko do odczytu).
- **FN (File Name)** – nazwa pliku w formacie Unicode i 8.3, identyfikator katalogu nadrzędnego.
- **DATA (\$Data)** – zawartość pliku (jeśli mała, może być zapisana bezpośrednio w rekordzie).
- **SD (Security Descriptor)** – prawa dostępu (ACL), właściciel, grupa.

📁 Data Run

- Wskazuje lokalizację danych pliku na dysku (jeśli są zbyt duże, by zmieścić się w rekordzie).

📁 NTFS – Duży plik

Plik o większym rozmiarze, którego dane nie mieszczą się w jednym rekordzie MFT.

📁 Główny rekord MFT zawiera:

- **Nagłówek**
- **SA (Standard Information)**
- **EA (Extended Attributes)** – dodatkowe atrybuty, np. rozszerzenia aplikacji.
- **FN (File Name)**
- **SD (Security Descriptor)**

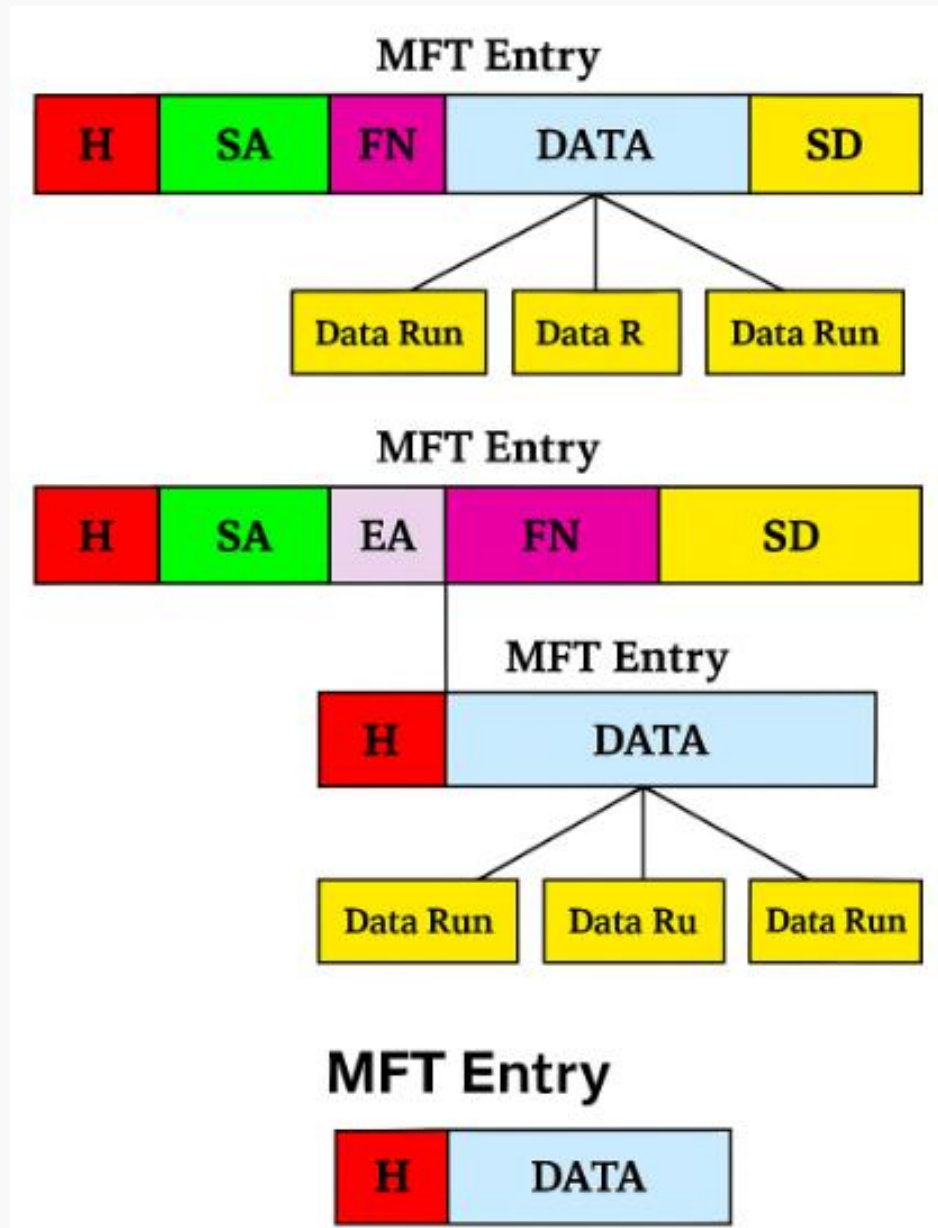
📁 Dodatkowe rekordy MFT:

- Zawierają kolejne fragmenty danych:

- **Nagłówek**
- **DATA (\$Data)** – wskazania do lokalizacji danych na dysku.

📁 Data Run (wielokrotne)

- Dane pliku są rozproszone w różnych lokalizacjach na dysku, wskazywane przez ciągi Data Run.

NTFS / Bardzo duży plik

Elementy diagramu NTFS / Bardzo duży plik

■ H - Nagłówek (Nagłówek rekordu MFT)

- Zawiera identyfikator rekordu, typ obiektu (plik/katalog), numer sekwencyjny, flagi systemowe.

- To początek każdego rekordu MFT.

■ SA – Standard Information

- Przechowuje metadane pliku: daty utworzenia, modyfikacji, ostatniego dostępu, flagi (np. tylko do odczytu, ukryty).

● EA – Extended Attributes

- Dodatkowe atrybuty pliku, np. informacje rozszerzone przez aplikacje lub system (rzadziej używane).

■ FN – File Name

- Nazwa pliku w formacie Unicode oraz skrócona wersja 8.3.

- Zawiera też identyfikator katalogu nadrzędnego.

■ SD – Security Descriptor

- Informacje o właścicielu pliku, grupie, listach kontroli dostępu (ACL).

- Określa, kto i w jaki sposób może korzystać z pliku.

■ DATA – \$Data

- Atrybut zawierający dane pliku.

- W przypadku dużych plików dane są przechowywane poza rekordem MFT, a rekord zawiera tylko wskaźniki (Data Runs).

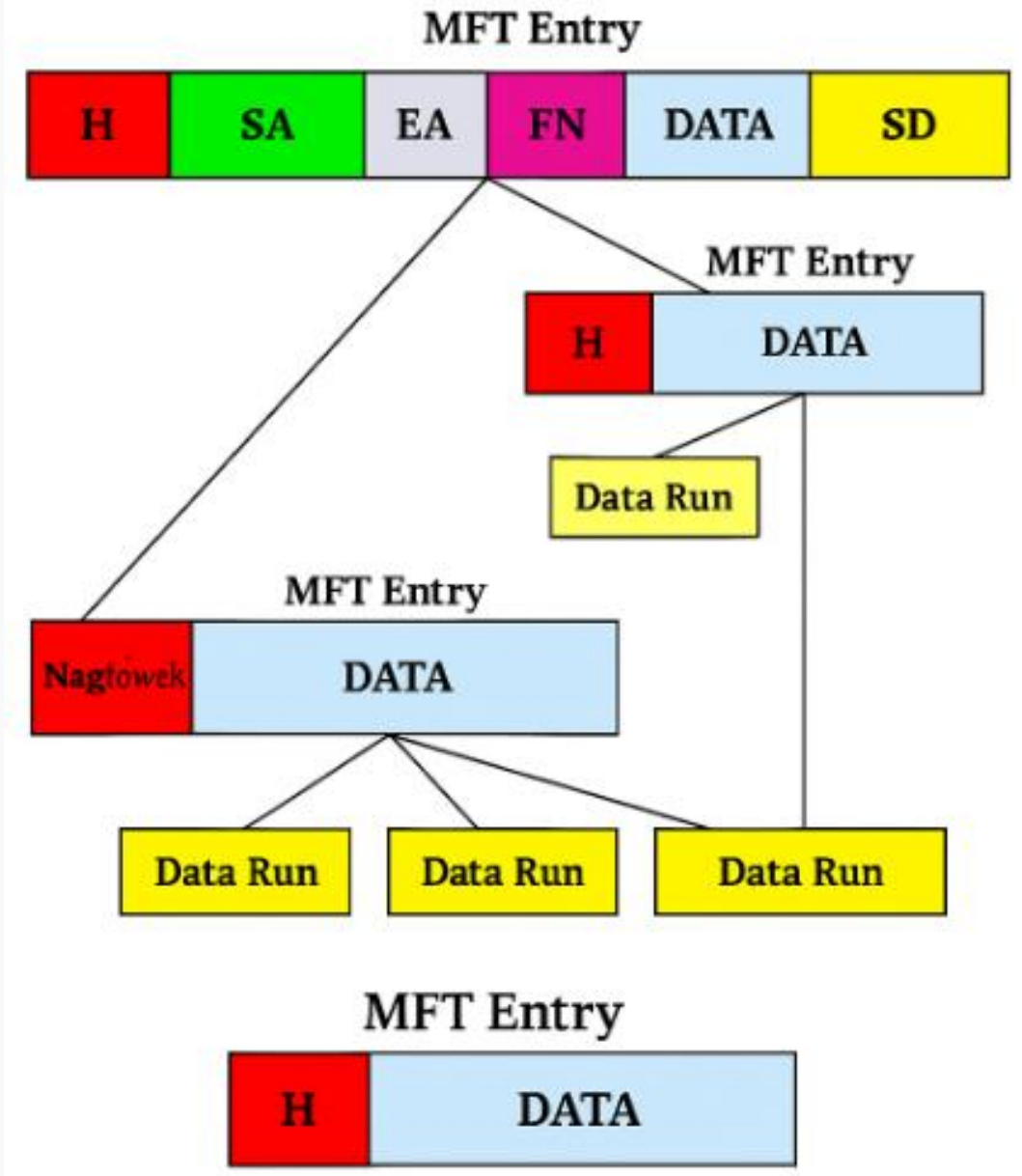
■ Data Run

- Fragmenty danych pliku zapisane na dysku.

- NTFS przechowuje informacje o lokalizacji danych w formie ciągów (runów), które wskazują konkretne klastry.

■ Dodatkowe rekordy MFT

- Gdy plik jest zbyt duży, aby zmieścić się w jednym rekordzie MFT, NTFS tworzy kolejne rekordy, które zawierają dalsze atrybuty (np. kolejne fragmenty \$Data).

FAT32 różni się od NTFS

Różnice między FAT32 a NTFS – struktura partycji

Lokalizacja tablicy systemu plików

- FAT32**: Tablica alokacji plików (FAT) znajduje się **na początku partycji** (czasem również na końcu). Aby uzyskać dostęp do informacji o plikach, głowica dysku musi przemieścić się na sam początek – co może powodować opóźnienia.
- NTFS**: Główna tablica plików (**MFT – Master File Table**) znajduje się **w logicznym środku partycji**, co skraca czas dostępu do danych – głowica ma mniejszą drogę do pokonania.

Rozmieszczenie danych na partycji

FAT32

- Obszar danych zajmuje większość powierzchni partycji.
- Metadane są ograniczone – system FAT32 nie przechowuje rozbudowanych informacji o plikach (np. uprawnień, właścicieli).

NTFS

- Partycja zawiera:

- **Metadata** – pliki systemowe NTFS (np. \$LogFile, \$Bitmap, \$Volume),
- **MFT** – główna tablica plików,
- **MFT Zone** – zarezerwowany obszar na rozszerzenie MFT,
- **Obszar danych** – pliki użytkownika.

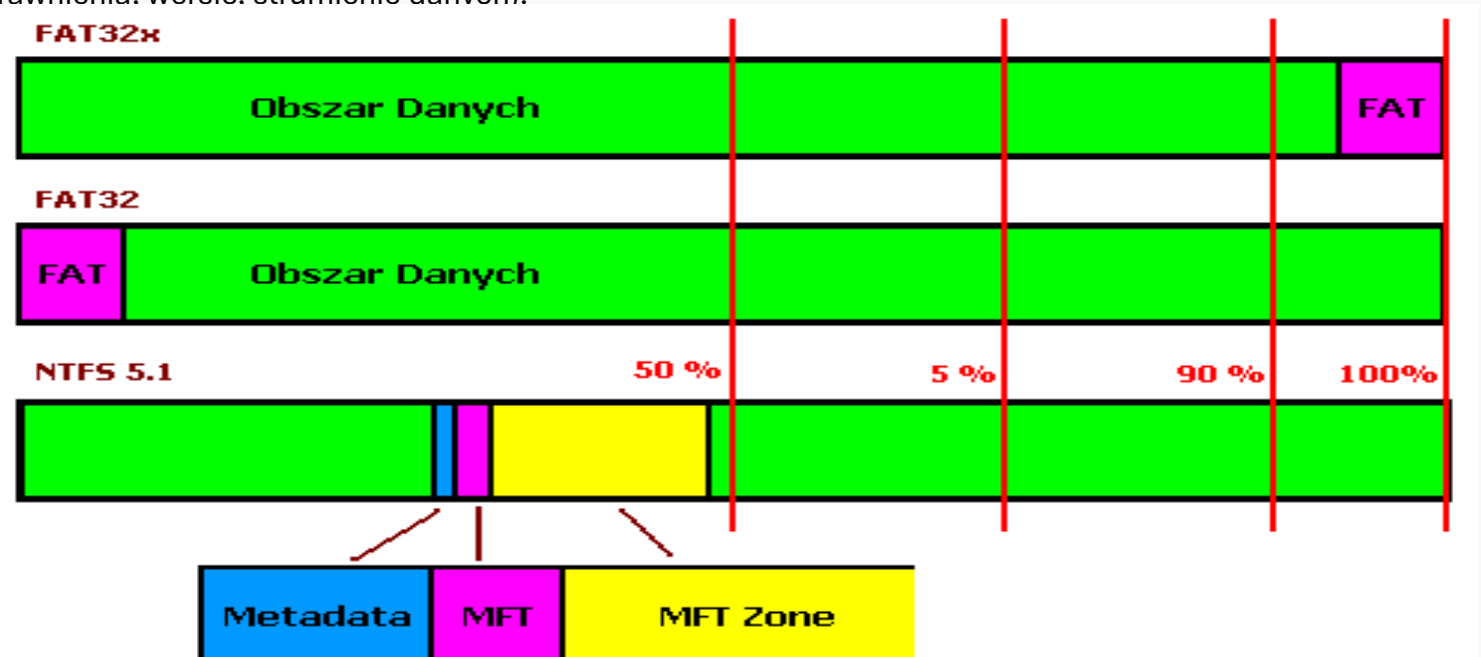
- NTFS przechowuje znacznie więcej informacji o plikach (atrybuty, uprawnienia, wersje, strumienie danych).

Efektywność i niezawodność

- NTFS** oferuje:

- journaling (dziennik transakcji),
- lepsze zarządzanie przestrzenią dyskową,
- większe bezpieczeństwo danych,
- obsługę dużych plików i dysków.

- FAT32** jest prostszy, ale mniej wydajny i mniej odporny na błędy.

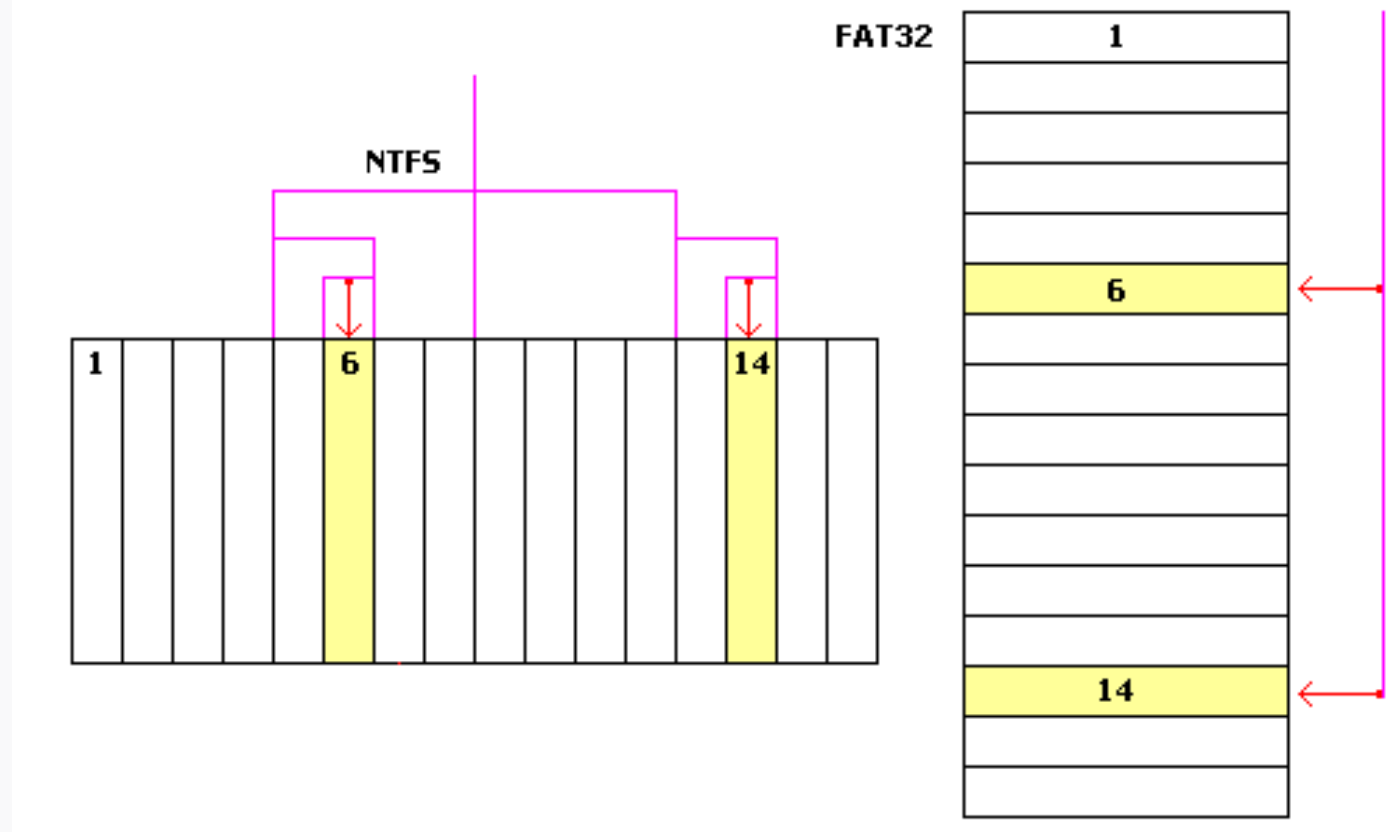
Porównanie sposobu wyszukiwania plików w katalogach FAT32 i NTFS

- **FAT32 – katalogi linearne**

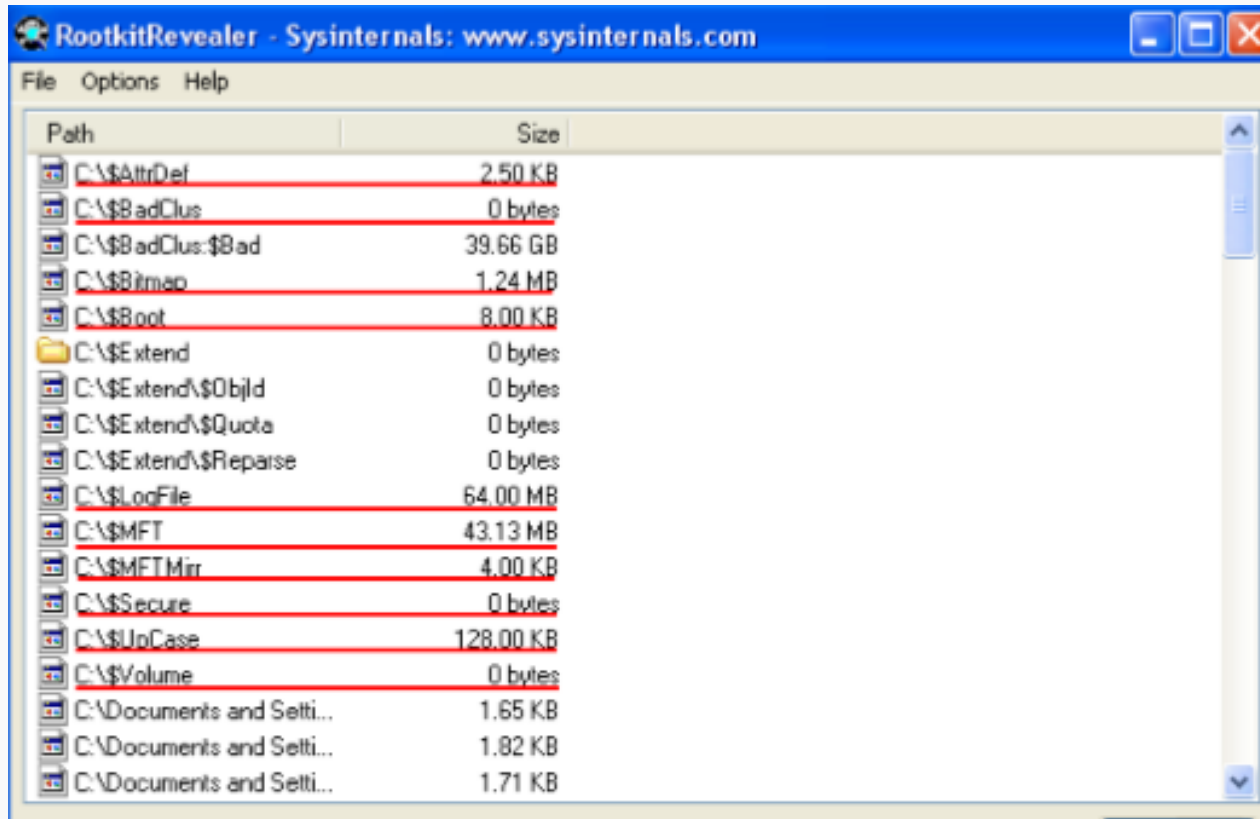
- Przeszukiwanie odbywa się **sekwencyjnie**.
- System przegląda **rekordy plików/katalogów jeden po drugim**, zaczynając od początku katalogu.
- Proces trwa do momentu odnalezienia właściwego rekordu.

- **NTFS – katalogi o strukturze drzewa binarnego**

- Katalogi są zorganizowane w **strukturę drzewa**.
- System dzieli zawartość katalogu na **dwie części**.
- Następnie wybiera tę część, w której może znajdować się plik i **ponownie dzieli ją na dwie**.
- Proces powtarza się **rekurencyjnie**, aż do odnalezienia właściwego pliku.

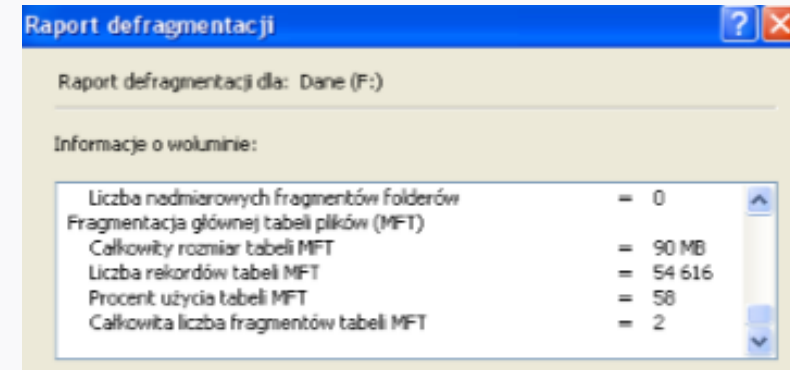

Podgląd systemowych plików NTFS - Windows XP

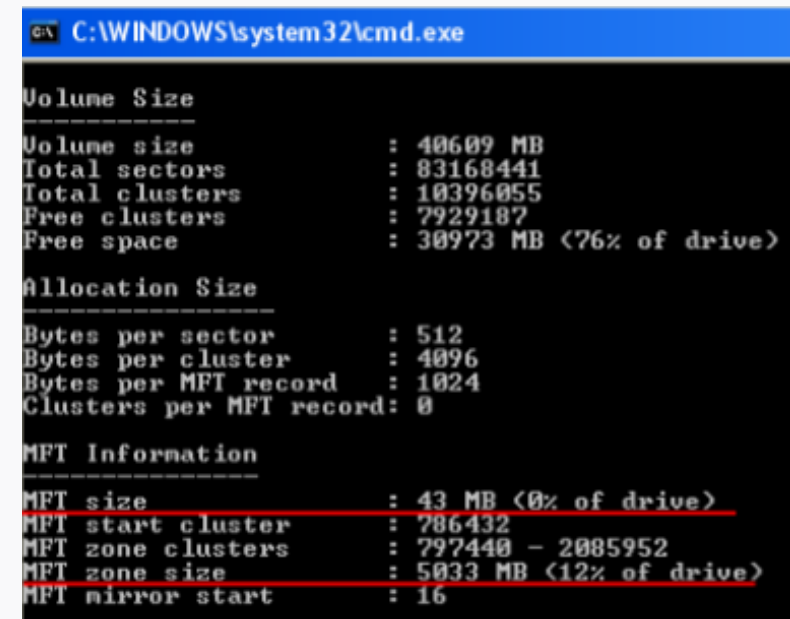

RootkitRevealer – narzędzie Sysinternals, które działało poprawnie tylko na Windows XP i Server 2003. Nie jest kompatybilne z Windows 10/11.

Struktura folderów – obecność folderów takich jak C:\Documents and Settings (widoczna w innych częściach narzędzia) typowa dla Windows XP

Format raportu defragmentacji.

Darmowe narzędzie NTFSInf

Darmowe narzędzie NTFSInf nie są kompatybilne z nowoczesnymi wersjami Windows.

Podgląd systemowych plików NTFS - Windows 11

```
C:\Users\admin\Downloads\NTFSInfo>ntfsinfo C
```

```
NtfsInfo v1.2 - NTFS Information Dump
Copyright (C) 2005-2016 Mark Russinovich
Sysinternals - www.sysinternals.com
```

Volume Size

```
-----
Volume size          : 1299708 MB
Total sectors        : 2661804031
Total clusters       : 332725503
Free clusters        : 329232184
Free space           : 1286063 MB (98% of drive)
```

Allocation Size

```
-----
Bytes per sector     : 512
Bytes per cluster    : 4096
Bytes per MFT record : 0
Clusters per MFT record: 0
```

MFT Information

```
-----
MFT size              : 137 MB (0% of drive)
MFT start cluster     : 786432
MFT zone clusters     : 821696 - 848736
MFT zone size         : 105 MB (0% of drive)
MFT mirror start      : 2
```

Meta-Data files

```
C:\Users\admin\Downloads\NTFSInfo>ntfsinfo C: > C:\Raport NTFSInfo.txt
```

```
C:\Users\admin\Downloads\NTFSInfo>fsutil fsinfo ntfsinfo C:
```

```
NTFS Volume Serial Number : 0xc5efb8a5efb6aba
NTFS Version : 3.1
LFS Version : 2.0
Total Sectors : 2 661 804 031 (1,2 TB)
Total Clusters : 332 725 503 (1,2 TB)
Free Clusters : 328 224 571 (1,2 TB)
Total Reserved Clusters : 1 771 534 (6,8 GB)
Reserved For Storage Reserve : 1 753 317 (6,7 GB)
Bytes Per Sector : 512
Bytes Per Physical Sector : 4096
Bytes Per Cluster : 4096 (4 KB)
Bytes Per FileRecord Segment : 1024
Clusters Per FileRecord Segment : 0
Mft Valid Data Length : 145,25 MB
Mft Start Lcn : 0x000000000000c0000
Mft2 Start Lcn : 0x0000000000000002
Mft Zone Start : 0x000000000000c89c0
Mft Zone End : 0x000000000000cf360
MFT Zone Size : 105,63 MB
Max Device Trim Extent Count : 4096
Max Device Trim Byte Count : 0xffffffff
Max Volume Trim Extent Count : 62
Max Volume Trim Byte Count : 0x40000000
Resource Manager Identifier : 1C98A9D4-8294-11F0-AE97-00155D01645B
```

```
C:\Users\admin\Downloads\NTFSInfo>fsutil fsinfo ntfsinfo C: > C:\Raport_NTFSInfo2.txt
```

Zaawansowany raport NTFS – struktura woluminu i metadane (Windows 11)

Struktura woluminu NTFS – analiza techniczna (Windows 11)

[NTFSInfo - Sysinternals | Microsoft Learn](#)

Podgląd systemowych plików NTFS - Windows 11

Narzędzie: FSUTIL (File System Utility)

- Wbudowane w systemy Windows (od Windows XP do Windows 11).
- Przeznaczone dla administratorów i zaawansowanych użytkowników.
- Wymaga **uruchomienia wiersza poleceń jako administrator**.

Co pokazuje polecenie `fsutil fsinfo ntfsinfo C:?`

Informacje techniczne o woluminie NTFS:

- Rozmiar woluminu** (Volume size)
- Liczba sektorów i klastrów**
- Wolna przestrzeń**
- Rozmiary jednostek alokacji:**
  - bajty na sektor,
  - bajty na klaster,
  - bajty na rekord MFT,
  - klastry na rekord MFT.

- Informacje o MFT (Master File Table):**
  - rozmiar MFT,
  - lokalizacja MFT i MFT mirror,
  - zakres strefy MFT-Zone.

- Parametry TRIM** (dla dysków SSD):

- maksymalne rozmiary operacji TRIM dla urządzenia i woluminu.

- Resource Manager Identifier** – identyfikator menedżera zasobów NTFS (dla transakcyjnego systemu plików).

Zastosowanie edukacyjne i administracyjne

- Analiza wydajności i struktury NTFS.
- Diagnostyka problemów z dyskiem.
- Porównanie konfiguracji różnych woluminów.
- Wykorzystanie w ćwiczeniach z zakresu systemów plików i bezpieczeństwa.

Dodatkowe narzędzia (opcjonalnie)

- DiskExplorer for NTFS** – zaawansowany eksplorator sektorów NTFS.
- OSForensics File System Browser** – pokazuje ukryte pliki NTFS i ich strukturę.
- NTFSTool (GitHub)** – narzędzie forensyczne do analizy MFT i metadanych.

Podgląd systemowych plików NTFS - Windows 11

defrag C: /V

- Parametr /V generuje szczegółowy raport, np.: Liczba fragmentów MFT,
- Procent utraty układu MFT,
- Liczba nadmiarowych fragmentów folderów.

defrag C: /A /V

gdzie **/A** oznacza analizę bez defragmentacji.

```
C:\Users\admin\Downloads\NTFSInfo>defrag C: /A /V
```

```
Invoking slab analysis on (C:)...
```

```
The operation completed successfully.
```

```
Post Defragmentation Report:
```

```
Volume Information:
```

Volume size	= 1,23 TB
Cluster size	= 4 KB
Used space	= 33,88 GB
Free space	= 1,20 TB

```
Slab Consolidation:
```

Space efficiency	= 100%
Potential purgable slabs	= 15055

Interpretacja raportu analizy defragmentacji (Windows 11)

Volume Information

- Volume size:** 1,23 TB – całkowita pojemność partycji C:.
- Cluster size:** 4 KB – rozmiar najmniejszego przydzielanego bloku danych.
- Used space:** 33,88 GB – ilość zajętego miejsca na dysku.
- Free space:** 1,20 TB – dostępna przestrzeń.

Slab Consolidation

- Space efficiency: 100%** – oznacza, że dane są bardzo dobrze uporządkowane, nie ma istotnej fragmentacji.
- Potential purgable slabs: 15055** – liczba bloków danych (slabów), które mogą zostać zwolnione lub uporządkowane, ale nie wpływają znacząco na wydajność.

Wnioski:

- Dysk jest **dobrze zoptymalizowany** – nie ma potrzeby przeprowadzania defragmentacji.
- Wysoka liczba „purgable slabs” może wskazywać na potencjalne możliwości optymalizacji, ale nie jest to krytyczne.
- Można rozważyć defragmentację tylko w przypadku zauważalnych spadków wydajności lub dużej liczby fragmentów w plikach.

NTFS w systemie Linux

Odczyt partycji NTFS

- Od wersji **jądra Linux 2.2.0 (1999)** możliwy jest **odczyt partycji NTFS**.
- Wszystkie współczesne dystrybucje Linuksa obsługują odczyt NTFS.

Zapis na partycjach NTFS

- Przez wiele lat zapis był możliwy tylko przez **sterownik NTFS-3G**, działający w przestrzeni użytkownika (FUSE).
- **NTFS-3G**:
  - Stabilna wersja 1.0 została wydana w **lutym 2007**.
  - Umożliwia zapis, ale **nie zapewnia pełnej zgodności** z NTFS – np. ograniczenia w obsłudze praw dostępu i wydajności.

Nowe sterowniki NTFS w jądrze Linux

- **NTFS3** – sterownik od Paragon Software:
  - Włączony do jądra Linux od wersji **5.15 (listopad 2021)**.
  - Obsługuje zapis, ale spotkał się z krytyką dotyczącą **utrzymania i braków funkcjonalnych**.
- **NTFSplus** – nowy sterownik (2025):
  - Opracowany przez **Namjae Jeon** (twórca sterownika exFAT).
  - Bazuje na klasycznym sterowniku NTFS (read-only), ale został **zmodernizowany**:
    - Obsługuje zapis.
    - Wykorzystuje nowoczesne mechanizmy jądra: **iomap**, **folio**, brak zależności od `buffer_head`.
    - Planuje pełne wsparcie dla **journalingu**.
    - Przeszedł **287 testów xfstests** (dla porównania NTFS3 – 218 testów). [\[altusintel.com\]](https://altusintel.com)

Podsumowanie

NTFS-3G nadal działa i jest używany, ale ma ograniczenia.
NTFS3 zapewnia zapis w jądrze, ale jest słabo utrzymywany.
NTFSplus to obiecujący nowy sterownik, który może zastąpić **NTFS3**, oferując lepszą wydajność i zgodność z NTFS.

ISO 9660 – standardowy system plików dla płyt CD/DVD

• ISO 9660 – standardowy system plików dla płyt CD/DVD

- **ISO 9660** to międzynarodowy standard opracowany przez **ISO** w 1988 roku, znany również jako **ECMA-119**.
- Obsługiwany przez wiele systemów operacyjnych: **Unix/Linux, Mac OS, Windows, DOS**.
- Często nazywany również **CDFS** (Compact Disc File System) lub **ISOFS**.
- Używany zarówno na **CD**, jak i **DVD**, choć na DVD częściej stosuje się **UDF**.

🔒 Ograniczenia ISO 9660:

- W wersji podstawowej **maksymalny rozmiar pliku to 2 GiB – 4 GiB** (w zależności od implementacji). [\[gameslearn...ociety.org\]](http://gameslearn.society.org)
- Ograniczenia nazw plików: 8.3 (8 znaków + rozszerzenie 3 znaki), tylko wielkie litery, brak spacji.

🧩 Joliet – rozszerzenie ISO 9660

- Opracowane przez **Microsoft** dla Windows 95.
- Dodaje obsługę:
  - **długich nazw plików** (do 64 znaków),
  - **rozdzielania wielkości liter**,
  - **Unicode** (np. polskie znaki).
- Jest **kompatybilne wstecznie** – płyta zawiera zarówno indeks ISO 9660, jak i Joliet. [\[learn.microsoft.com\]](http://learn.microsoft.com)

ISO 9660 – standardowy system plików dla płyt CD/DVD

UDF – Universal Disk Format

- Następca ISO 9660, opracowany przez **OSTA** (Optical Storage Technology Association).
- Standard dla **DVD**, **Blu-ray**, **flash media**, **CD-MRW**.
- Obsługuje:
  - **pliki do 2 TB**,
  - **długie nazwy plików (do 255 znaków)**,
  - **prawa dostępu**, **Unicode**, **pakietowe zapisywanie** (drag & drop).
- Wspierany przez większość nowoczesnych systemów operacyjnych.
- Często stosowany w połączeniu z ISO 9660 dla **kompatybilności wstecznej**. [\[confluence.si.edu\]](http://confluence.si.edu)

Podsumowanie:

System plików	Maks. rozmiar pliku	Obsługa długich nazw	Unicode	Zapis	Kompatybilność
ISO 9660	~2–4 GiB	Nie	Nie	Nie	Bardzo szeroka
Joliet	~2–4 GiB	Tak (64 znaki)	Tak	Nie	Szeroka
UDF	Do 2 TB	Tak (255 znaków)	Tak		

ISO 9660 – Poziomy zgodności:

Poziom 1 (Level 1)

- **Nazwy plików:** format **8.3** – maksymalnie 8 znaków nazwy + 3 znaki rozszerzenia.
- **Znaki:** tylko **wielkie litery A–Z**, cyfry 0–9 i znak podkreślenia (_).
- **Struktura katalogów:** maksymalnie **8 poziomów zagłębienia**.
- **Dodatkowo:** każdy plik musi mieć **wersję** (np. `plik.txt;1`). [\[pds.nasa.gov\]](https://pds.nasa.gov)

Poziom 2 (Level 2)

- **Nazwy plików:** mogą być **dłuższe niż 8.3**, ale nadal ograniczone do znaków z zestawu ISO 9660.
- **Brak wersji plików.**
- **Dane:** zapisywane jako **ciągłe bajty**, bez podziału na sektory.
- **Większa elastyczność** w nazwach plików i strukturze katalogów. [\[diskinternals.com\]](https://diskinternals.com)

Poziom 3 (Level 3)

- **Zapis danych:** umożliwia **dzielenie plików na fragmenty** (np. dla dużych plików).
- **Brak ograniczeń** co do długości nazw plików i struktury danych.
- **Obsługuje interleaving** – dane i audio mogą być przeplatane dla lepszej wydajności.
- **Usunięto limit 2 GiB** dla plików (w niektórych implementacjach). [\[learn.microsoft.com\]](https://learn.microsoft.com)

Poziom	Nazwa pliku	Głębokość katalogów	Obsługa wersji	Ograniczenia
1	8.3 (max 11 znaków)	max 8 poziomów	Tak (;1)	Duże
2	Dłuższe nazwy	max 8 poziomów	Nie	Mniejsze
3	Dowolne	Dowolna	Nie	

ISO 9660 – ograniczenia nazw plików i folderów

✓ Zestaw dozwolonych znaków (wszystkie poziomy)

- **Duże litery:** A–Z
- **Cyfry:** 0–9
- **Znak podkreślenia:** _
- **Kropka:** . (tylko jako separator nazwy i rozszerzenia)

✗ Zakazane w nazwach plików/folderów

- **Spacje** – niedozwolone
- **Więcej niż jedna kropka** – niedozwolone
- **Kropka na początku lub końcu nazwy** – niedozwolona
- **Kropki w nazwach folderów** – niedozwolone
- **Znaki specjalne** (np. !, @, #, -, ~) – niedozwolone
- **Małe litery** – niedozwolone (tylko wielkie litery są akceptowane) [\[pds.nasa.gov\]](https://pds.nasa.gov), [\[stackoverflow.com\]](https://stackoverflow.com), [\[www.ipdps.org\]](https://www.ipdps.org)

Podsumowanie zgodności nazw w ISO 9660

Element	Dozwolone znaki	Niedozwolone elementy
Pliki	A–Z, 0–9, _, jedna .	spacje, >1 kropka, początek/koniec z kropką
Foldery	A–Z, 0–9, _	kropki, spacje, znaki specjalne

UDF

UDF – Universal Disk Format

- **UDF** to system plików opracowany przez **OSTA (Optical Storage Technology Association)** jako implementacja standardu **ISO/IEC 13346** (równoważnego z ECMA-167).
- Został zaprojektowany jako **następca ISO 9660**, oferując większą elastyczność i funkcjonalność.

Obsługiwane nośniki danych

UDF jest używany na szerokiej gamie nośników, szczególnie tych o ograniczonych możliwościach ponownego zapisu:

- **Napędy magneto-optyczne**
- **Blu-ray (BD-R, BD-RE)**
- **DVD±R, DVD±RW, DVD-ROM**
- **CD-R, CD-RW**
- **DVD-RAM** [ibm.com]

Cechy UDF

- Obsługuje **długie nazwy plików** (do 255 znaków) oraz **Unicode**.
- Umożliwia **zapis i modyfikację danych** na nośnikach wielokrotnego zapisu.
- Obsługuje **prawa dostępu** (POSIX), daty utworzenia, modyfikacji, dostępu.
- Maksymalny rozmiar pliku: **do 16 EiB** (w teorii).
- Obsługuje **hierarchiczną strukturę katalogów**.

Zgodność

- UDF jest obsługiwany przez większość systemów operacyjnych: **Windows, macOS, Linux, Unix**.
- Wersje UDF (np. 1.02, 1.50, 2.01, 2.50) różnią się funkcjonalnością i kompatybilnością z różnymi typami nośników.

UDF

Obsługiwane nośniki danych

UDF jest stosowany nie tylko na klasycznych nośnikach optycznych, ale także na innych typach pamięci:

Nośnik danych	Obsługa przez UDF	Uwagi
Napędy magneto-optyczne	✓	Obsługa zapisu i modyfikacji danych
Blu-ray (BD-R, BD-RE)	✓	Standardowy system plików dla Blu-ray
DVD±R, DVD±RW, DVD-ROM	✓	Oficjalny system plików dla DVD-Video
CD-R, CD-RW	✓	Obsługa zapisu (CD-RW – wielokrotny zapis)
DVD-RAM	✓	Obsługa pełnego zapisu i modyfikacji danych
CD-MRW (Mount Rainier)	✓	UDF wspiera ten format dla szybkiego zapisu [learn.microsoft.com]
Dyski Iomega REV	✓	UDF obsługuje te dyski jako nośniki wymienne [learn.microsoft.com]
Pamięci Flash (USB)	✓	UDF może być używany na pendrive'ach i innych pamięciach flash [learn.microsoft.com]

Dlaczego UDF?

- Uniwersalność** – działa na wielu systemach operacyjnych: Windows, macOS, Linux.
- Zapis i modyfikacja** – idealny dla nośników wielokrotnego zapisu.
- Obsługa dużych plików** – do 16 EiB.
- Długie nazwy plików**, Unicode, prawa dostępu.

UDF

UDF – Universal Disk Format

- UDF to system plików opracowany przez **OSTA** jako implementacja standardu **ISO/IEC 13346** (ECMA-167).
- Został zaprojektowany jako **następca ISO 9660**, z myślą o nośnikach umożliwiającym zapis i modyfikację danych.

Zastosowanie UDF

Oficjalny system plików dla DVD-Video

- UDF został przyjęty przez **DVD Consortium** jako **standardowy system plików dla DVD-Video i DVD-Audio**.

Obsługa przez systemy operacyjne

- Microsoft Windows Vista i nowsze** – natywna obsługa UDF.
- Linux od wersji 2.6** – obsługuje UDF, w tym zapis na nośnikach wielokrotnego zapisu (np. DVD±RW, CD-RW).

[\[kernel.org\]](http://kernel.org)

Obsługa przez programy do pakietowego zapisu

- DirectCD, InCD, WriteUDF** – wykorzystują UDF do pakietowego zapisu danych na nośnikach optycznych.

Ograniczenia i zalety

Cecha	ISO 9660	UDF
Maks. rozmiar pliku	~2 GiB	do 16 EiB [en.wikipedia.org]
Obsługa długich nazw plików	Ograniczona	Do 255 znaków (Unicode)
Obsługa zapisu	Tylko w sesji	Obsługuje zapis i modyfikację danych
Obsługa przez OS	Szeroka	Windows, macOS, Linux
Obsługiwane nośniki	CD/DVD	CD-R/RW, DVD±R/RW, DVD-RAM, Blu-ray, Flash, Iomega REV, CD-MRW [en.wikipedia.org]

Systemy plików Linux – ext

ext2 – klasyczny system bez journalingu

Prosty system plików

ext2 cechuje się prostą strukturą i brakiem journalingu, co zwiększa szybkość działania.

Obsługa dużych partycji

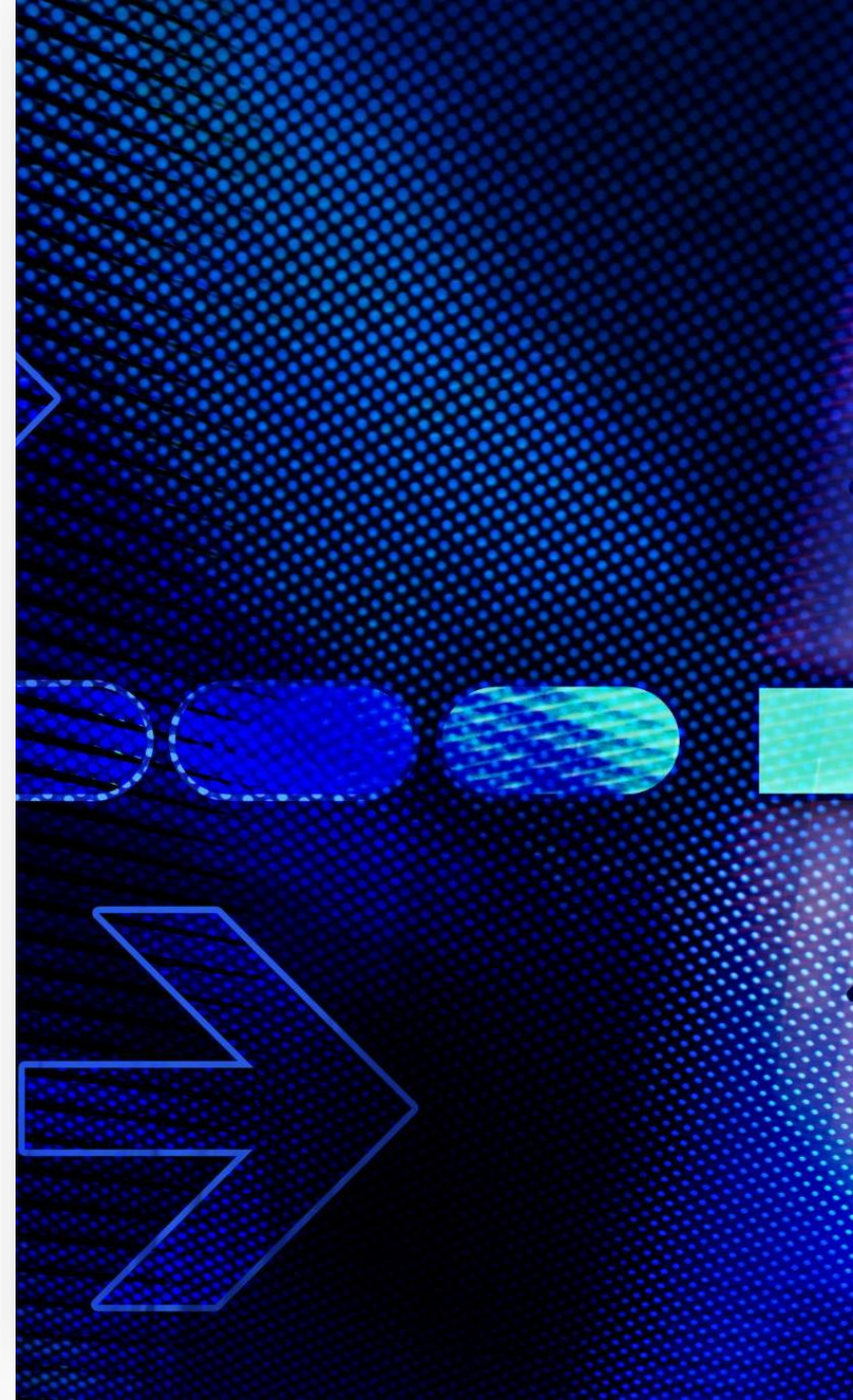
System obsługuje partycje do 32 TB i pliki o wielkości do 2 GB.

Zarządzanie przestrzenią

Wykorzystuje bitmapy bloków i i-węzły do efektywnego zarządzania miejscem na dysku.

Zastosowanie w systemach wbudowanych

Stosowany jest głównie w systemach wbudowanych i bootloaderach ze względu na prostotę i szybkość.

ext2 – struktura i zastosowania

1. Struktura inode (i-węzłów)

- W systemie ext2 każdy plik jest reprezentowany przez **inode**, czyli strukturę danych zawierającą:
  - Rozmiar pliku
  - Właściciela (UID, GID)
  - Prawa dostępu (chmod)
  - Znaczniki czasu: utworzenia, modyfikacji, ostatniego dostępu
  - Liczbę dowiązań (link count)
  - Lokalizację bloków danych
- Inode **nie zawiera nazwy pliku** – ta jest przechowywana w katalogu, który wskazuje na odpowiedni inode.

2. Brak journalingu

- ext2 **nie posiada mechanizmu journalingu**, czyli zapisu zmian w dzienniku przed ich wykonaniem.
- Skutki:
  - Szybsze działanie (brak dodatkowego zapisu)
  - Większe ryzyko utraty danych po awarii systemu lub nagłym wyłączeniu zasilania
  - Konieczność użycia narzędzi typu `fsck` do naprawy systemu plików

3. Alokacja bloków

- Dane są przechowywane w **blokach** (np. 1 KB, 2 KB, 4 KB).
- ext2 używa **bitmap bloków i i-węzłów** do zarządzania wolną przestrzenią.
- Bitmapy pozwalają szybko określić, które bloki są wolne, a które zajęte.

ext2 – struktura i zastosowania

3. Alokacja bloków

- Dane są przechowywane w **blokach** (np. 1 KB, 2 KB, 4 KB).
- ext2 używa **bitmap bloków i i-węzłów** do zarządzania wolną przestrzenią.
- Bitmapy pozwalają szybko określić, które bloki są wolne, a które zajęte.

4. Fragmentacja

- ext2 **nie obsługuje extents**, czyli ciągłych obszarów danych.
- Dane mogą być rozproszone po dysku, co prowadzi do **fragmentacji**.
- Fragmentacja wpływa na wydajność odczytu i zapisu, szczególnie przy dużych plikach.

5. Zastosowania ext2

- **Systemy wbudowane** – np. routery, urządzenia IoT, gdzie liczy się prostota i szybkość.
- **Bootloadery** – np. GRUB, które wymagają prostego systemu plików bez journalingu.
- **Nośniki flash** – gdzie nadmiar operacji zapisu (jak journaling) może skracać żywotność pamięci.
- **Środowiska edukacyjne** – do nauki podstaw działania systemów plików

ext3 – stabilność i journaling

Rozszerzenie ext2

ext3 to ulepszenie ext2, dodające mechanizm journalingu zwiększający niezawodność.

Mechanizm journalingu

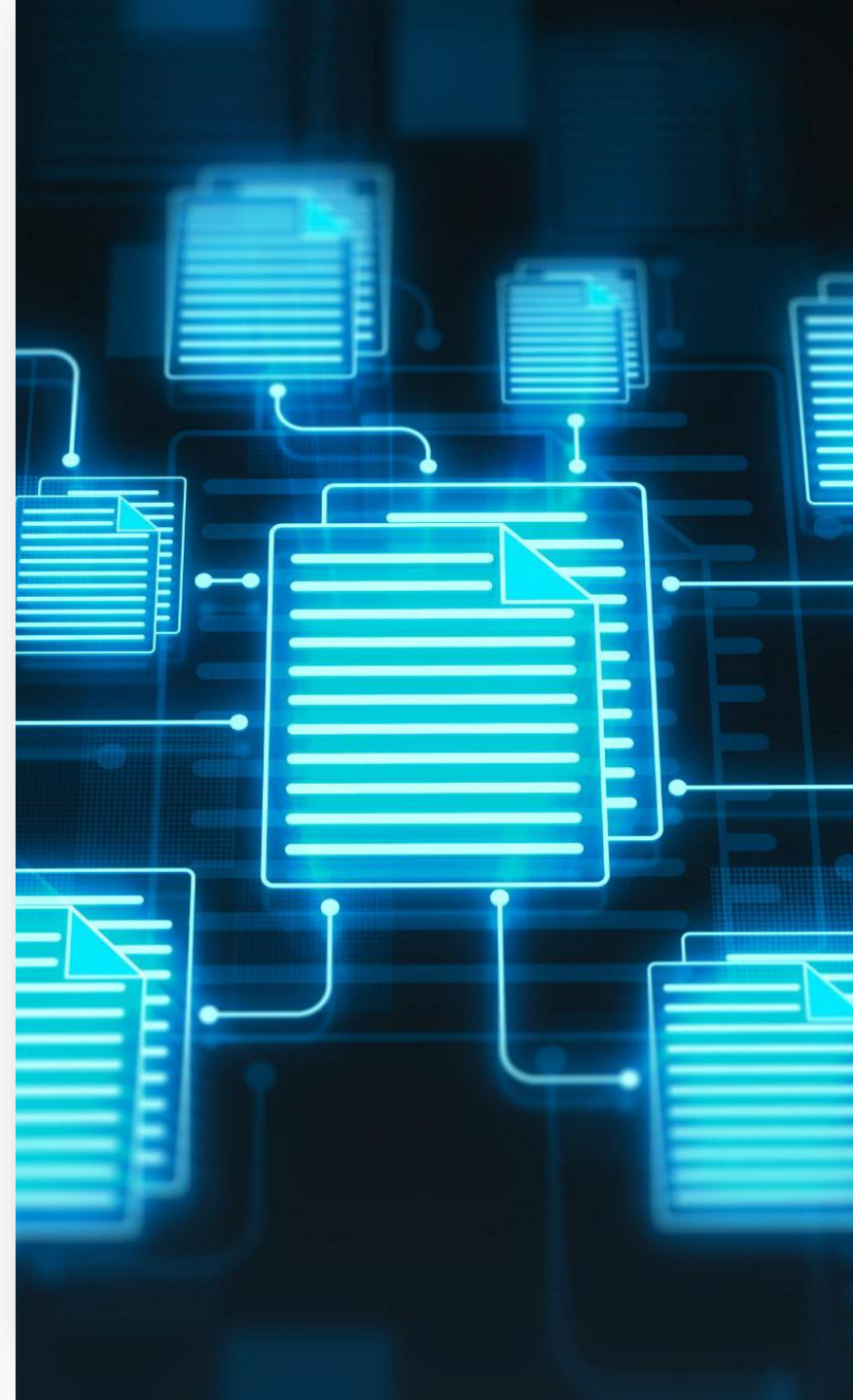
Journaling obejmuje metadane lub pełne dane, przyspieszając odzyskiwanie po awarii.

Kompatybilność wsteczna

ext3 jest kompatybilny z ext2, co umożliwia łatwą migrację danych.

Wysoka pojemność i stabilność

Obsługuje partycje do 32 TB i pliki do 2 GB, zapewniając stabilność systemu.

ext3 – journaling i stabilność

1. Mechanizm journalingu

- ext3 wprowadza **dziennik operacji (journal)**, który rejestruje zmiany w systemie plików zanim zostaną one faktycznie zapisane.
- Domyślnie journaling obejmuje **metadane** (np. informacje o plikach, katalogach), co znacząco zwiększa **odporność na awarie**.
- W razie nagłego wyłączenia systemu, ext3 może szybko przywrócić spójność danych na podstawie dziennika, bez konieczności pełnego skanowania dysku (`fsck`).

2. Tryby journalingu

ext3 oferuje trzy tryby pracy journalingu, pozwalające dostosować poziom ochrony danych:

Tryb	Opis	Zalety	Wady
Ordered	Domyślny tryb – najpierw zapisywane są dane, potem metadane do dziennika.	Dobra wydajność, spójność metadanych	Dane mogą zostać utracone
Writeback	Metadane zapisywane są niezależnie od danych.	Najszybszy tryb	Najniższy poziom bezpieczeństwa
Journal	Zarówno dane, jak i metadane trafiają do dziennika.	Najwyższe bezpieczeństwo	Najniższa wydajność

ext3 – journaling i stabilność

3. Kompatybilność z ext2

- ext3 jest **w pełni kompatybilny z ext2** – można łatwo dokonać migracji bez utraty danych.
- Wystarczy dodać dziennik (`tune2fs -j`) do istniejącej partycji ext2, by przekształcić ją w ext3.
- ext3 może być montowany jako ext2, jeśli nie jest wymagany journaling.

4. Fragmentacja

- ext3 **nie obsługuje extents**, czyli ciągłych obszarów danych.
- Dane mogą być rozproszone po dysku, co prowadzi do **fragmentacji**.
- Fragmentacja wpływa na wydajność, szczególnie przy dużych plikach i intensywnym zapisie.

5. Zastosowania ext3

- **Serwery** – dzięki journalingowi zapewnia większą niezawodność.
- **Systemy produkcyjne** – stabilność i kompatybilność z ext2.
- **Dystrybucje Linux do 2010 roku** – był domyślnym systemem plików w wielu popularnych dystrybucjach (np. Red Hat, Debian, Ubuntu).
- **Środowiska wymagające stabilności** – np. systemy bazodanowe, aplikacje krytyczne.

ext4 – nowoczesność i wydajność

Obsługa dużych partycji

ext4 obsługuje partycje do 1 eksabajta i pliki do 16 terabajtów, zapewniając skalowalność.

Nowoczesne mechanizmy plików

Wprowadzenie extents i opóźnionych alokacji zwiększa wydajność systemu plików.

Niezawodność i szybkie sprawdzanie

Sumy kontrolne metadanych i szybkie fsck minimalizują błędy i fragmentację.

Kompatybilność z ext3

ext4 jest kompatybilny z ext3, co ułatwia migrację między systemami.

ext4 – nowoczesność i wydajność

1. Extents – grupowanie bloków

- Ext4 wprowadza **extents**, czyli ciągłe zakresy bloków danych.
- Zamiast przechowywać każdy blok osobno (jak w ext3), ext4 zapisuje informacje o całych zakresach bloków.
- Zalety:
  - **Zmniejszenie fragmentacji** danych
  - **Szybszy dostęp** do plików
  - **Lepsza wydajność** przy dużych plikach

2. Opóźniona alokacja (Delayed Allocation)

- Dane nie są zapisywane natychmiast po wywołaniu operacji zapisu.
- System plików analizuje strukturę danych i dostępne miejsce, aby **optymalnie rozmieścić dane**.
- Zalety:
  - **Redukcja fragmentacji**
  - **Zwiększenie wydajności zapisu**
  - **Lepsze wykorzystanie przestrzeni dyskowej**

3. Sumy kontrolne metadanych

- Ext4 dodaje **sumy kontrolne** do metadanych (np. dziennika journalingu).
- Pozwala to na **wykrywanie uszkodzeń danych** spowodowanych błędami sprzętowymi lub awariami.
- Zwiększa **integralność systemu plików** i bezpieczeństwo danych.

ext4 – nowoczesność i wydajność

4. Fsck – szybkie sprawdzanie systemu plików

- Ext4 wspiera **wielowątkowe sprawdzanie systemu plików** (`fsck`).
- Dzięki podziałowi na grupy alokacji, możliwe jest równoległe sprawdzanie różnych części dysku.
- Zalety:
  - **Znacznie szybsze uruchamianie systemu** po awarii
  - **Lepsza skalowalność** na dużych dyskach

5. Zastosowania ext4

- **Domyślny system plików** w większości dystrybucji Linux: Ubuntu, Debian, Fedora, Arch Linux itd.
- **Serwery i stacje robocze** – dzięki stabilności i wydajności
- **Systemy produkcyjne** – obsługa dużych plików i dysków
- **Środowiska desktopowe** – szybki dostęp do danych i niezawodność

Nowoczesne systemy plików Linux

Btrfs – zaawansowane funkcje i elastyczność

Zaawansowane funkcje Btrfs

Btrfs obsługuje migawki, kompresję danych, sumy kontrolne i RAID dla niezawodności i wydajności.

Elastyczne zarządzanie przestrzenią

System umożliwia łatwe rozszerzanie i zmniejszanie wolumenów bez przestojów.

Wsparcie dystrybucji Linux

Btrfs jest wspierany przez popularne dystrybucje openSUSE, Fedora i Ubuntu 20.04 i nowsze.

Lepsze zarządzanie i odzyskiwanie

Funkcje Btrfs umożliwiają szybkie odzyskiwanie danych i efektywne zarządzanie systemem plików.

Btrfs – zaawansowane funkcje i elastyczność

1. Zaawansowane funkcje Btrfs

•Migawki (snapshots)

Btrfs umożliwia tworzenie migawkowych kopii danych w czasie rzeczywistym, bez konieczności ich duplikowania. Migawki są szybkie i zajmują mało miejsca, ponieważ zapisują tylko zmiany względem oryginału.

•Kompresja danych

Obsługuje kompresję w locie (np. algorytmy zlib, lzo, zstd), co pozwala zaoszczędzić miejsce na dysku i przyspieszyć odczyt danych.

•Sumy kontrolne (checksums)

Każdy blok danych i metadanych jest zabezpieczony sumą kontrolną SHA256, co pozwala wykrywać i naprawiać błędy danych (np. bit rot).

•RAID

Wbudowana obsługa RAID 0, 1, 10 (oraz eksperymentalnie RAID 5/6) bez potrzeby używania zewnętrznych narzędzi. Btrfs zarządza dyskami i ich redundancją samodzielnie.

2. Elastyczne zarządzanie przestrzenią

•Dynamiczne wolumeny

Możliwość dodawania i usuwania urządzeń z systemu plików w locie, bez przestoju.

•Podwolumeny (subvolumes)

Umożliwiają tworzenie logicznych jednostek w ramach jednego systemu plików, które można niezależnie zarządzać, montować i tworzyć migawki.

•Automatyczne równoważenie danych (balancing)

Dane mogą być automatycznie przenoszone między urządzeniami w celu optymalizacji przestrzeni i wydajności.

Btrfs – zaawansowane funkcje i elastyczność

3. Wsparcie dystrybucji Linux

- Btrfs jest wspierany przez wiele popularnych dystrybucji:
  - **openSUSE** – domyślny system plików z zaawansowaną integracją snapshotów.
  - **Fedora** – od wersji 33 domyślnie używa Btrfs.
  - **Ubuntu** – od wersji 20.04 dostępne wsparcie, choć nie jako domyślny system plików.

4. Lepsze zarządzanie i odzyskiwanie danych

• Samonaprawa danych

Dzięki sumom kontrolnym i redundancji Btrfs może automatycznie wykrywać i naprawiać uszkodzone dane.

• Szybkie odzyskiwanie

Migawki pozwalają na błyskawiczne przywrócenie systemu do wcześniejszego stanu – idealne przy aktualizacjach lub awariach.

• Zintegrowane narzędzia administracyjne

Narzędzia takie jak `btrfs scrub`, `btrfs balance`, `btrfs check` umożliwiają kompleksowe zarządzanie i diagnostykę systemu plików.

Podsumowanie

Btrfs to nowoczesny, zaawansowany system plików, który łączy funkcje typowe dla systemów klasy enterprise z elastycznością i wydajnością potrzebną w środowiskach desktopowych i serwerowych. Idealny dla administratorów, użytkowników wymagających snapshotów, kompresji i wysokiej niezawodności.

XFS – wydajność dla dużych plików

Wysoka wydajność

XFS jest zoptymalizowany do obsługi dużych plików i intensywnych operacji dyskowych.

Journaling metadanych

System wykorzystuje journaling metadanych dla szybkiego odzyskiwania danych po awarii.

Struktura drzewa B+

Struktura oparta na drzewach B+ zapewnia efektywne zarządzanie przestrzenią dyskową.

Zastosowania systemu

XFS jest domyślnym systemem plików w CentOS i RHEL, idealnym dla serwerów i HPC.

XFS – wydajność dla dużych plików

1. Wysoka wydajność

- **XFS** został zaprojektowany z myślą o obsłudze **dużych plików** i intensywnych operacji dyskowych.
- Doskonale sprawdza się w środowiskach, gdzie występuje **duża liczba operacji I/O**, np. serwery baz danych, systemy multimedialne, centra danych.
- Obsługuje **asynchroniczne operacje**, co pozwala na równoległe przetwarzanie danych i zwiększa przepustowość.

2. Journaling metadanych

- XFS stosuje **journaling metadanych**, co oznacza, że informacje o strukturze plików (np. katalogi, prawa dostępu, lokalizacja danych) są zapisywane w dzienniku przed ich faktycznym zapisaniem.
- Dzięki temu system może **szybko odzyskać spójność** po awarii, bez konieczności pełnego skanowania dysku.
- Journaling w XFS jest zoptymalizowany pod kątem wydajności i minimalizuje wpływ na operacje zapisu.

3. Struktura drzewa B+

- XFS wykorzystuje **drzewa B+** do zarządzania przestrzenią dyskową, co zapewnia:
  - **Szybki dostęp** do danych
  - **Efektywne indeksowanie** dużych katalogów
  - **Skalowalność** – dobrze radzi sobie z milionami plików
- Struktura B+ umożliwia dynamiczne rozszerzanie i reorganizację danych bez pogorszenia wydajności.

XFS – wydajność dla dużych plików

4. Zastosowania systemu XFS

- **Domyślny system plików** w dystrybucjach takich jak **CentOS, RHEL (Red Hat Enterprise Linux)**.
- Idealny dla:
  - **Serwerów produkcyjnych**
  - **Systemów HPC (High Performance Computing)**
  - **Środowisk wymagających dużej przepustowości danych**
- Obsługuje **wolumeny o rozmiarze do 8 eksabajtów**, co czyni go odpowiednim dla zastosowań enterprise.

Dodatkowe cechy XFS

- **Dynamiczne alokowanie przestrzeni** – brak fragmentacji dzięki inteligentnemu rozmieszczaniu danych.
- **Obsługa kwot dyskowych** – możliwość ograniczania przestrzeni dla użytkowników i grup.
- **Integracja z LVM** – łatwe zarządzanie wolumenami logicznymi.

ReiserFS – optymalizacja dla małych plików

Optymalizacja dla małych plików

ReiserFS jest zoptymalizowany do przechowywania dużej liczby małych plików, co zwiększa efektywność.

Funkcje systemu

Obsługuje journaling i dynamiczne alokowanie przestrzeni dla lepszego zarządzania dyskiem.

Obecny status systemu

ReiserFS jest rzadziej używany z powodu braku rozwoju, zastąpiony przez ext4 i Btrfs.

Znaczenie edukacyjne

System ten jest przykładem specjalistycznego podejścia w nauce o systemach plików.

ReiserFS – optymalizacja dla małych plików

1. Optymalizacja dla małych plików

- **ReiserFS** został zaprojektowany z myślą o efektywnym przechowywaniu **dużej liczby małych plików**, co czyni go wyjątkowym w porównaniu do innych systemów plików.
- Zamiast przydzielać każdemu plikowi osobny blok, ReiserFS potrafi **upakować wiele małych plików w jednym bloku**, co znacząco zmniejsza marnowanie przestrzeni.
- Dzięki temu system był szczególnie wydajny w środowiskach takich jak **serwery pocztowe**, katalogi z dużą liczbą plików konfiguracyjnych, czy systemy logowania.

2. Funkcje systemu

•Journaling

ReiserFS obsługuje journaling metadanych, co zwiększa odporność na awarie i pozwala na szybkie odzyskiwanie spójności systemu plików po nieoczekiwanym wyłączeniu.

•Dynamiczna alokacja przestrzeni

System potrafi elastycznie zarządzać przestrzenią dyskową, co w połączeniu z optymalizacją dla małych plików pozwala na **efektywne wykorzystanie dostępnego miejsca**.

•Szybkie wyszukiwanie

ReiserFS wykorzystuje strukturę drzew (reiser tree), która umożliwia szybkie wyszukiwanie plików i katalogów, nawet w bardzo dużych strukturach.

ReiserFS – optymalizacja dla małych plików

3. Obecny status systemu

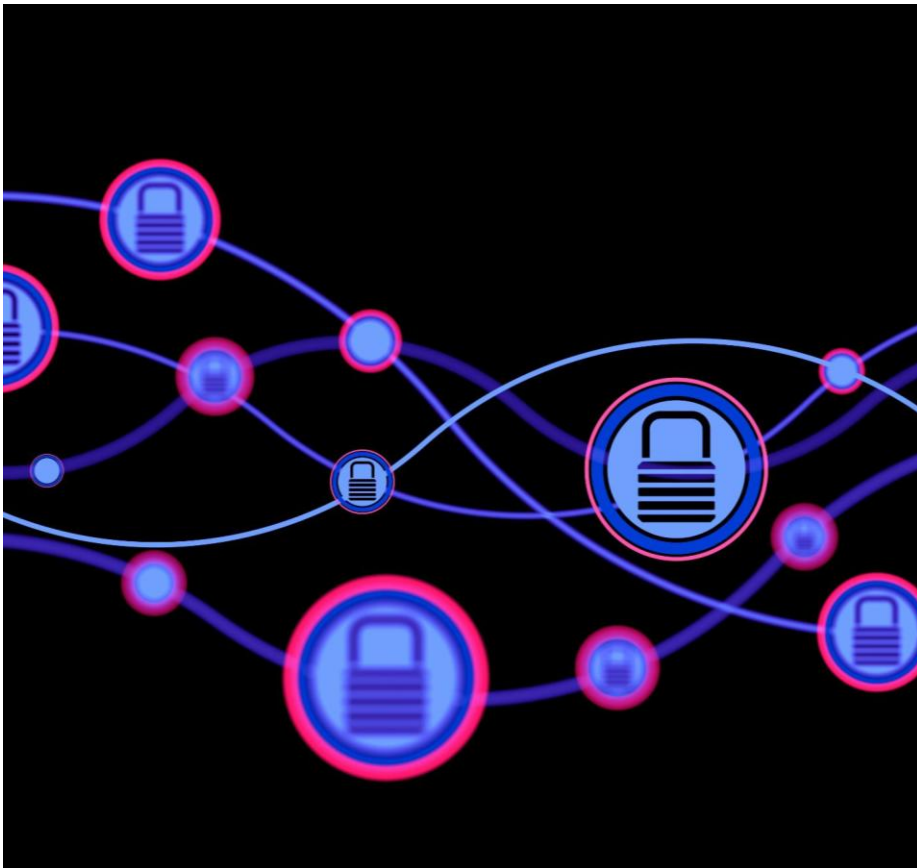
- **Brak aktywnego rozwoju** – projekt ReiserFS został wstrzymany, a jego twórca, Hans Reiser, został skazany za przestępstwo, co wpłynęło na dalsze wsparcie systemu.
- **Zastąpiony przez ext4 i Btrfs** – ze względu na brak aktualizacji i ograniczenia technologiczne, ReiserFS został wyparty przez nowocześniejsze systemy plików.
- **Obecnie rzadko używany**, choć nadal dostępny w niektórych starszych dystrybucjach Linuksa.

4. Znaczenie edukacyjne

- ReiserFS jest **doskonałym przykładem specjalistycznego podejścia** do projektowania systemów plików.
- Pokazuje, jak **konkretne potrzeby** (np. efektywne przechowywanie małych plików) mogą prowadzić do innowacyjnych rozwiązań.
- W edukacji technicznej może służyć jako **studium przypadku** dotyczące:
  - optymalizacji przestrzeni,
  - struktur danych w systemach plików,
  - wpływu journalingu na niezawodność,
  - ewolucji systemów plików w Linuksie.

Porównanie systemów plików

Zalety i ograniczenia różnych systemów plików

Prostota systemów FAT

FAT16, FAT32 i exFAT oferują szeroką kompatybilność i prostotę, lecz brak im zaawansowanych funkcji bezpieczeństwa.

Zaawansowane funkcje NTFS

NTFS zapewnia ochronę danych, journaling, szyfrowanie i kompresję, idealne dla systemów Windows.

Ewolucja systemów Linux

ext2, ext3 i ext4 oferują rosnącą wydajność i niezawodność w środowisku Linux.

Nowoczesne systemy plików

Btrfs, XFS i ReiserFS służą do specjalistycznych zastosowań, jak serwery i przechowywanie małych plików.

Zmiana systemu plików

Narzędzie `convert.exe` – aktualne informacje

- `convert.exe` to **wbudowane narzędzie systemu Windows**, dostępne w wersjach Windows 10, 11 oraz Windows Server.

- Służy do **konwersji partycji FAT16/FAT32 na NTFS** bez utraty danych.

• Składnia polecenia:

- `convert [litera_dysku]: /FS:NTFS`

• Przykład:

- `convert D: /FS:NTFS`

• Parametry dodatkowe:

- `/V` – tryb szczegółowy
- `/NoSecurity` – dostęp do plików po konwersji dla wszystkich użytkowników
- `/X` – wymusza odmontowanie woluminu przed konwersją

Charakterystyka konwersji FAT → NTFS

- **Jednokierunkowość**: konwersja z FAT do NTFS jest **nieodwracalna** – nie można użyć `convert.exe`, aby cofnąć proces.

- Aby przywrócić partycję do FAT, należy ją **sformatować**, co **usuwa wszystkie dane**.

- Zalecane jest wykonanie **kopii zapasowej** przed konwersją.

Zmiana systemu plików

Ograniczenia i wyjątki

• **Partycje systemowe na komputerach z procesorem RISC** (np. zgodne z ARC) **nie mogą być konwertowane na NTFS.**

- W takich przypadkach partycja systemowa **musi pozostać jako FAT.**
- Można utworzyć **małą partycję FAT (np. 1 MB)** jako systemową, a system Windows zainstalować na partycji NTFS (rozruchowej).

Aktualność i zgodność

• Narzędzie `convert.exe` jest **wciąż aktualne i dostępne** w systemach Windows 10, 11 oraz Windows Server 2016–2025. [\[thewindowsclub.com\]](https://www.thewindowsclub.com)

• Obsługuje **FAT16 i FAT32**, ale **nie obsługuje exFAT** – w tym przypadku wymagane jest formatowanie. [\[techcommun...rosoft.com\]](https://www.techcommun.rosoft.com)

• Na systemach z architekturą RISC (np. RISC OS) nie jest możliwe użycie `convert.exe` do konwersji partycji systemowej. [\[riscosopen.org\]](https://www.riscosopen.org)

Zmiana systemu plików

Domyślne uprawnienia NTFS po konwersji

- **Domyślne uprawnienia NTFS nie są automatycznie stosowane** do partycji rozruchowej po konwersji z FAT.
- Aby zapewnić dostęp wszystkim użytkownikom, można użyć parametru:
  - `/NoSecurity`
- który **ustawia uprawnienia NTFS tak, aby wszyscy użytkownicy mieli dostęp** do plików i folderów po konwersji. [\[renenyffenegger.ch\]](https://renenyffenegger.ch)

Dostępność `convert.exe` w Windows 11

- Narzędzie `convert.exe` jest **nadal dostępne i wspierane** w systemach Windows 10, 11 oraz Windows Server. [\[renenyffenegger.ch\]](https://renenyffenegger.ch)

chkdsk

✓ CHKDSK – aktualne informacje (Windows 11/10)

- **CHKDSK (Check Disk)** to narzędzie firmy Microsoft dostępne od czasów **MS-DOS**, obecne również w **Windows 11**.
- Służy do **sprawdzania i naprawy błędów logicznych** systemu plików oraz **identyfikacji uszkodzonych sektorów** na dyskach HDD i SSD. [\[solveyourtech.com\]](https://solveyourtech.com)

🔧 Funkcje CHKDSK

- **Naprawa błędów systemu plików** – np. uszkodzone wpisy katalogów, błędne metadane, nieczytelne pliki. [\[pl.easeus.com\]](https://pl.easeus.com)
- **Wykrywanie i oznaczanie uszkodzonych sektorów:**
  - Soft bad sectors – logiczne, możliwe do naprawy.
  - Hard bad sectors – fizyczne, oznaczane jako nieużywalne. [\[elevenforum.com\]](https://elevenforum.com)
- **Działa również przed uruchomieniem systemu**, jeśli zaplanowano skanowanie partycji systemowej. [\[thewindowsclub.com\]](https://thewindowsclub.com)

💻 Uruchamianie CHKDSK

- Można uruchomić z:
  - **Wiersza poleceń (CMD)** jako administrator
  - **Windows Terminal**
  - **Eksploratora plików** (zakładka „Narzędzia” → „Sprawdź”)
  - **Windows Recovery Console** (np. z nośnika instalacyjnego) [\[allthings.how\]](https://allthings.how)

chkdsk

⚠ Uwaga – uprawnienia NTFS

- **Domyślne uprawnienia NTFS nie są stosowane automatycznie** do partycji rozruchowej po konwersji z FAT.
- Aby zapewnić dostęp, można użyć parametru `/NoSecurity` przy konwersji. [\[youtube.com\]](https://www.youtube.com)

vs CHKDSK vs SCANDISK

- **SCANDISK** był używany w starszych systemach (Windows 95–XP) i obsługiwał tylko FAT.
  - **CHKDSK** obsługuje zarówno FAT, jak i NTFS, ma więcej parametrów i działa w nowoczesnych systemach Windows.
- [\[darwinsdata.com\]](https://darwinsdata.com)

Wybierz Administrator: Wiersz polecenia

```
C:\Windows\System32>CHKDSK /?  
Checks a disk and displays a status report.
```

```
CHKDSK [volume[[path]filename]] [/F] [/V] [/R] [/X] [/I] [/C] [/L[:size]] [/B] [/scan] [/spotfix]
```

volume	Specifies the drive letter (followed by a colon), mount point, or volume name.
filename	FAT/FAT32 only: Specifies the files to check for fragmentation.
/F	Fixes errors on the disk.
/V	On FAT/FAT32: Displays the full path and name of every file on the disk. On NTFS: Displays cleanup messages if any.
/R	Locates bad sectors and recovers readable information (implies /F, when /scan not specified).
/L:size	NTFS only: Changes the log file size to the specified number of kilobytes. If size is not specified, displays current size.
/X	Forces the volume to dismount first if necessary. All opened handles to the volume would then be invalid (implies /F).

fsck (File System Check)

- fsck to standardowe narzędzie w Linuksie do sprawdzania i naprawy błędów systemu plików.
- Działa na systemach plików takich jak ext2/ext3/ext4, XFS, Btrfs, FAT, NTFS (z ograniczeniami).

Przykładowe użycie:

sudo umount /dev/sdX1

sudo fsck -y /dev/sdX1

-y automatycznie zatwierdza naprawy.

Dla systemów NTFS można użyć:

sudo ntfsfix /dev/sdX1

`ntfsfix` naprawia podstawowe błędy NTFS i **wymusza uruchomienie CHKDSK przy następnym starcie Windows**. [\[hddfaqs.com\]](http://hddfaqs.com)

Dodatkowe narzędzia w Ubuntu:

Narzędzie	Zastosowanie
fsck.ext4	Sprawdzanie systemu plików ext4
xfs_repair	Naprawa systemu plików XFS
btrfs check	Diagnostyka systemu plików Btrfs
badblocks	Wykrywanie uszkodzonych sektorów
smartctl	Monitorowanie stanu dysku (SMART)
ddrescue	Odzyskiwanie danych z uszkodzonych dysków

Pytania